

הישיבה המאה-ושמונים-ושמונה של הכנסת השביעית

יום רביעי, ב' סיון תשל"א (26 מאי 1971)

ירושלים, הכנסת, שעה 11.00

א. שאלות ותשובות

שיבטיחו את שמורת יער בלפור וכן גדרש מיוזמי התכ"ן
נית להגיש סקר אקולוגי, כדי להבטיח המשך חייהם של
עצים כמו אלון התבור, אלה אטלנטית ועץ ליבנה רפואי.

הי"ר ב. צ. קשת:

שאלה נוספת לחבר הכנסת תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם אפשר להודות לשר הפנים על תשומת הלב
לשאלה ולבעיה?

שר-הפנים י. בורג:

מספסלי האופוזיציה זוהי שאלה שבה עצמה ניתנה
התשובה הטובה ביותר.

3. המחל בהידוש תקן של תקנות-שעת-חירום

חבר הכנסת מ. אבינור שאל את שר הפנים ביום ו'
בניסן תשל"א (1 באפריל 1971):

מסתבר שהוראות החלות מתוקף תקנות-שעת-
חירום בדבר החזקת תעודת זהות והצגתה, שפגו ב-31
בדצמבר 1970, חודשו מתוקף תקנות חדשות שהוציא
כבוד השר בראשית חודש פברואר, ואשר פורסמו בקו'
בן התקנות מספר 2661 מ-7 בפברואר 1971.

רצוני לשאול:

1. אם כן, האם נכון הדבר שבין ה-31 בדצמבר
1970 ל-7 בפברואר 1971 לא היה בסיס חוקי שיחייב
תושב לשאת עמו תעודת זהות ולהציגה בפני קצין
משטרה?

2. אם כן, האם היו מקרים שבהם נעצרו אנשים,
או שננקטה נגדם פעולה משטרתית כל שהיא בשל אי-
נשיאת תעודת זהות?

3. כיצד מסביר השר את המחל התחקיתי הנדון,
שהוא חמור במיוחד לאור החשיבות. הבטחונית הרבה
שיוש באפשרות הזיהוי של כל תושב מעל לגיל 17? האם
הוסקו מסקנות לגבי המחל הנ"ל?

שר-הפנים י. בורג:

1. נכון.

2. לא ידוע לי על מקרים כאלה.

3. על נקודה זו עניתי בתשובתי לדברי חבר הכנסת
קלינגהופר בדיון על החוק להארכת תוקף של תקנות-
שעת-חירום (החזקת תעודת זהות והצגתה), תשל"א
- 1971, ביום כ' באדר תשל"א - 17 במארכ 1971,
והודעתי כי דבר כזה לא יישנה.

4. הפיגורים בעבודה של בתי-הדין לעבודה

חבר הכנסת מ. ידיד שאל את שר העבודה ביום י"ג
באדר תשל"א (10 במארכ 1971):

בדיון שקיימה הכנסת על הצעת חוק בית-הדין

הי"ר ב. צ. קשת:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הסעיף
הראשון בסדר-היום: שאלות ותשובות.

1. המועצה המקומית בכפר ראנה

חבר הכנסת א. חביבי שאל את שר הפנים ביום כ"ד
באדר תשל"א (21 במארכ 1971):

עברה כבר כשנה ומחצה מאז הוקמה המועצה
המקומית בכפר ראנה, אשר מונתה ב-28 בספטמבר
1968, אולם הזנחת השירותים המקומיים החיוניים נשא-
רה כפי שהייתה לפני כינונה, דבר אשר הגביר את הדרי-
שה הציבורית בכפר לעריכת בחירות מקומיות, מה גם
שהמועצה הממונה מורכבת מאנשים אשר אינם מייצגים
את כל תושבי הכפר.

אבקש לדעת:

המוכן משרדו להיענות לדרישת תושבי כפר ראנה
ולקבוע מועד קרוב לעריכת בחירות למועצה המקומית
של הכפר?

שר-הפנים י. בורג:

אינני מקבל את דבריו של השואל הנכבד כאילו
מוניחה המועצה הממונה את הכפר.

לאור פרק הזמן הקצר יחסית של קיום המועצה
נראה לי שהשירותים שהיא מקיימת הם סבירים.

אמנם נתקבלה במשרד הפנים דרישה ממספר קטן
של תושבים, אך אין לדעתי מקום לעריכת בחירות לפני
סיום קדנציה אחת לפחות של המועצה הקיימת.

להשכלת השואל הנכבד הנני להסב את תשומת
לבו לכך, שהמועצה מונתה מקרב המשפחות בעלות
מספר הנפשות הגדול ביישוב.

2. תכנית המיתאר לגניגור

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום כ"ט
באדר תשל"א (26 במארכ 1971):

נדע שבתכנית המיתאר לגניגור ליד הכנרת יש משום
פגיעה ב"יער בלפור", שבו ייעקרו עצים.

רצוני לשאול:

1. האם קיימת תכנית כזו?

2. אם כן, הניתן למנועה?

3. מה עושה משרדו בנידון?

שר-הפנים י. בורג:

1. באם השאלה מכוונת לרישה של הדברים במ-
בוא לשאלה התשובה היא חיובית ואילו לגבי הסיפה
התשובה שלילית. במלים אחרות, לאור האמור קיימת
תכנית מפורטת, המשמשת גם תכנית 'מיתאר לפי הס'-
עופים 68 ו-69 לחוק התיכונן והבנייה, תשכ"ה.

2-3. התכנית הנ"ל אושרה להפקדה בתנאים

4. בכמה הסתכמו הקנסות שהוטלו על בעלי מפעלים בשנת 1970 על העדר אמצעי בטיחות נאותים?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הנוק הכספי המשוער למשק מאבדן ימי עבודה כתוצאה מתאונות עבודה מסתכם בסך של 80 מיליון ל"י בקירוב לשנת 1970.

סך כל הגימלאות ששולמו לנפגעי עבודה ולבני משפחותיהם על-ידי המוסד לביטוח לאומי ב-1970, ובכלל זה הוצאות ריפוי ושיקום, מסתכמים ב-60 מיליון ל"י לערך.

2. תקציב משרד העבודה בשנת 1970 לסעיף מניעת תאונות עבודה הסתכם בסך 3,500,000 ל"י לערך. אין בידי הערכה באשר להוצאות המשק הישראלי לעניין זה.

3. 975 תביעות משפטיות.

4. כל הקנסות הסתכמו בסך 136,634 ל"י לשנת 1970.

הי"ר ב. צ. קשת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

הייתי שואל את כבוד השר, האם הוא מוכן לתת דעתו על חוסר יחס מתאים בין הסכום העצום של הנזקים — לפי התשובה 140 מיליון לירות לשנה — ובין הסכום הזעום של 3.5 מיליון לירות שהוקצב למניעת תאונות, והסכום הזעום של קנסות, שהוא 136,000 לירות? והאם יהיה מוכן בהודמנות נאותה קרובה להדעיף לכנסת את תוצאות שיקול דעתו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לשאלה הראשונה, אני נותן דעתי ואף תובע תביעות בעניין זה. מובן שאנו ממשיכים לתבוע תוספת תקציב למטרה זו. לא אוכל לצערי למסור בקרוב הודעה על כך, באשר סוגיה זו קשורה בתקציב, והתקציב נקבע כפי שנקבע.

אשר לשאלה השנייה, אבקש מהיועצים המשפטיים לבדוק את הסוגיה ולראות מה ניתן לעשות, שכן הדבר קשור במערכת החקיקה.

6. עבודה בשבת במסילות הברזל

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר העבודה ביום כ"ה באייר תשל"א (17 במאי 1971):

מן העתונות והרדיו הבינתיבי כי בשבתות נעשות עבודות הקשורות במסילת הברזל (כך למשל: 1. שבת, 13 במאדס 1971 בכביש מס' 103 רמלה-לוד; 2. בניית גשר במסילה שעל-ידי מחסום הרכבת בבתי-גלים בשבת, 8 במאי 1971).

רצוני לשאול:

1. האם נכוונות הידיעות?

2. אם כן, אילו עבודות הדרושות לתיקון מסילות הברזל נעשות בשבתות?

3. מדוע לא ייעשו עבודות אלו בימות החול?

4. האם אין הדבר נוגד את החוק?

5. האם ומה פועל ויפעל השר למניעת חילול שבת?

לעבודה הובהר, כי אחד השיקולים העיקריים שחייבו את הקמתו הוא עומס העבודה הקיים בבתי-המשפט והצורך לזרז את הטיפול בתיקים ולהחיש את הפסיקה. לאחר הפעלת בתי-הדין לעבודה נמסר, כי גם בבתי-הדין אלה עומס התיקים רב ואין מספיקים לטפל בכולם.

רצוני לשאול:

1. כמה תיקים נפתחו בבתי-הדין לעבודה בכל אחת מהשנים 1969—1970?

2. בכמה תיקים דנו ופסקו בתי-הדין לעבודה בכל אחת מהשנים 1969—1970?

3. מה בדעת השר לעשות כדי להחיש את הטיפול והפסיקה בתיקים שהצטברו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. בשנה שבין 1 בספטמבר 1969 — 31 באוגוסט 1970 נפתחו בכל בתי-הדין בארץ 7,558 תיקים, מהם 4,070 בבית-הדין האזורי בתל-אביב. במחצית השנה שבין 1 בספטמבר 1970 — 28 בפברואר 1971 נפתחו בכל הארץ 3,994 תיקים, מהם 2,098 בבית-הדין האזורי בתל-אביב.

2. בשנה שבין 1 בספטמבר 1969 — 31 באוגוסט 1970 נסתיימו הדיונים ב-4,231 תיקים, מהם 1,847 בתל-אביב. במחצית השנה שבין 1 בספטמבר 1970 — 28 בפברואר 1971 נסתיימו הדיונים ב-3,046 תיקים, מהם 1,523 בתל-אביב.

3. הנחתים דלעיל מצביעים על כך, שעיקר הפיגור נגרם בבית-הדין האזורי בתל-אביב. באוקטובר 1970 מונו שני שופטים נוספים לבית-הדין לעבודה בתל-אביב ושופט נוסף, המכהן בבתי-הדין האזוריים של חיפה ונצרת. ואמנם הנתונים של מחצית השנה 1 בספטמבר 1970 — 28 בפברואר 1971 מצביעים על שיפור יחסי במצב. בימים אלה אושרו 2 משרות נוספות של שופטים בבית-הדין האזורי בתל-אביב ויש להניח, שמגמת השיפור שהחלה מסתמנת לאחרונה, תלך ותגבר, עד כדי התגברות מלאה על הפיגורים שהצטברו ומניעת פיגורים נוספים.

5. הנוקים הנגרמים למשק הישראלי על-ידי תאונות עבודה

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר העבודה ביום כ"ט באדר תשל"א (26 במאדס 1971):

בשנת 1970 הלכו לאיבוד 3 מיליון ימי עבודה בקירוב עקב תאונות עבודה.

רצוני לשאול:

1. בכמה הסתכמו הנוק הכספי למשק הישראלי מאבדן ימי עבודה כתוצאה מתאונות עבודה (ערכם של ימי העבודה שאבדו; סך התשלומים לעובדים שנפגעו בתאונות עבודה; הוצאות ריפוי; ההפסד למשק בייצור עקב אבדן ימי עבודה וכיוצא בזה)?

2. בכמה הסתכמו הוצאות המשק הישראלי, של הממשלה ושל המפעלים, בשנת 1970 למניעת תאונות עבודה על-ידי הבטחת אמצעי בטיחות, פיקוח וכיוצא בזה?

3. כמה תביעות הוגשו בשנת 1970 נגד מפעלים על העדר אמצעי בטיחות נאותים?

— שאילתות ותשובות (אלמוגי); הודעת ועדת הכנסת (קשת, אנקוריון); הצעות לסדר-היום (קשת, קורפו, נבון) —

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הידיעה נכונה.

2. באותו יום 13 במאס 1971 עבדו כ-30 עובדי רכבת ישראל בעבודות החזקה של מסילת הברזל.

3. עבודות אלה נעשות בימי המנוחה הואיל והן כרוכות בהפסקת נסיעת הרכבת. זה שנים רבות שיש

לרכבת ישראל היתר מיוחד לעבודה במנוחה השבועית לביצוע עבודות שאין לבצען במשך ימי השבוע.

4. התשובה שלילית.

5. בכל בקשה למזן היתר עבודה בשבת נערכת בדיקה קפדנית בטרם מתן ההיתר.

ב. הודעת ועדת הכנסת

היו"ר ב. צ. קשת:

הודעה בשם ועדת הכנסת לחבר-הכנסת אנקוריון.

ארי אנקוריון (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש. על דעת יושב-ראש ועדת הכנסת, הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

בישיבת הכנסת מיום כ"ג באייר תשל"א — 18

במאי 1971, הוחלט להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בחוק המזונות (הבטחת תשלום), תשל"א—1971.

ועדת הכנסת, בישיבתה מיום א' בסיון תשל"א—25 במאי 1971, החליטה בהתאם לסעיף 91(א) של התקנון, להעביר את החוק הנ"ל לוועדת העבודה.

ג. הצעות לסדר-היום

1. יזמות הפוגעות במעמד ירושלים כבירת ישראל

היו"ר ב. צ. קשת:

אנו עוברים לסעיף הצעות לסדר-היום, אשר הוכרו על-ידי היושב-ראש והסגנים כדחופות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת קורפו, להצעתו בדבר יזמות הפוגעות במעמד ירושלים כבירת ישראל.

חיים קורפו (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. ב-27 באפריל שנה זו נתפרסמה בעתון "מעריב" ידיעה מטעם סופר העתון בירושלים מר י. ביצור, שלפיה הגיש מר מירון בנבנישתי, בהיותו עובד עירונית ירושלים וממונה מטעמה על מזרח העיר, תזכיר סודי למשרד החוץ ובו המליץ על חלוקתה של ירושלים וסביבתה למספר רשויות נפרדות.

לפי הכתבה הוצע בתזכיר, שהוכן על-פי בקשת סגן המנהל הכללי של משרד החוץ מר מרדכי גזית, שהוא יועץ המשרד לענייני ערבים והמזרח התיכון, להקים בירושלים עיריה ערבית נפרדת, אשר תחלוש על מזרח ירושלים ועל מרבית שטח העיר העתיקה — הרו"בע המוסלמי והרובע הנוצרי. חלק נכבד מתחום העיריה הזאת יימסר לריבונות ירדנית. העיריה הערבית תהווה חלק מאזור המוניציפלי המאוחד של ירושלים רבתי.

בין האמצעים להקמת האזור המוניציפלי המאוחד מונה מחבר התזכיר: "1. התווית קו תחום מוניציפלי המקיף שטחים בריבונות ישראלית וירדנית. דהיינו, עיר דו-ריבנית וחד-מוניציפלי". 2. הקמת מועצת-גג משותפת (מועצת ירושלים רבתי) ל-5 עיריות-משנה והן: ירושלים היהודית, ירושלים הערבית, הכפרזם, בית-לחם, בית-ג'אלה. 3. יצירת אוטונומיה מוגברת לעיר ירושלים הערבית ולאזור הכפרי, שחלקים מהם יהיו בריבונות ירדנית."

המועצה של ירושלים רבתי תעסוק, בין היתר, בהכנת תכנית מיתאר שתאשר על-ידי גופי התיכנון של שתי המדינות. פירוש הדבר כי לממשלת ירדן תינתן

הזכות לקבוע את תיכנונה ובינויה של ירושלים כולה. מהתזכיר עולה כי ירושלים, שהיא בירת ישראל, תהיה בחלקה תחת ריבונות ישראלית ובחלקה תחת ריבונות ירדנית. בחלק הירדני של ירושלים יהיה החינוך בבתי-הספר כפוף לחוקי ירדן.

אין לי כל עניין לעסוק בבנבנישתי האיש. ההס-תבנות שנקלע אליה — החל בהתכחשות הטוטלית שלו לתזכיר ביום הראשון, המשך בטענתו בעתונות וברדיו, לאחר מכן, כי הפירסום הוא מקוטע ומציג אלטרנטיבה אחת מני רבות שהועלו בתזכירו, וכלה בהכרזתו כי יתבע את סופר העתון לדון על הוצאת דיבה — היא עניינו האישי ולכל היותר גם עניינם של אלה ששיגרו אותו לשליחות ציבורית. אך אינני יכול שלא להצביע על התופעה הציבורית החמורה והשלילית בהתנהגותו של מר בנבנישתי, בהעלימו ממעסיקיו — מועצת עיריית ירושלים — את השקפותיו וגישתו לעניין שנמסר לטי-פול, כעובד. אני עצמי כיהנתי באותה עת כחבר המו-עצה של עיריית ירושלים ומעיד אני על עצמי כי בשום פנים ואופן לא הייתי גותן את הסכמתי, לא אני ולא חברי שהשתתפו בהגותן העיר, להפקיד תפקיד זה לטיפול יומיומי בידיו של מר בנבנישתי, אילו הכרתי אז את דעותיו כפי שהן ידועות לי היום.

יצחק נבון (המערך, עבודה-מפ"ם):

תגיד את זה בעירייה. מה זה שייך הנה?

חיים קורפו (גח"ל):

דק הערת.

יש בהעלמה זו משום גניבת הדעת והונאת הבריות, הונאה ההולכת ומתמשכת גם עתה, כאשר מנסים להציג את רעיונות דאז כרעיון לשעה, כמחשבות. בראיון שנתפרסם ב"ניוויק" ביום 20 באפריל 1970, כמעט שנתיים לאחר הכנת התזכיר, חוזר מר בנבנישתי על עיקרי רעיונותיו אשר בתזכיר. מניין שאב מר בנבנישתי את התמיכה לתכניתו התבוסנית? עיריית ירושלים

כי שום יהודי לא ייכנס לשווקים אלה, והמדובר אינו בשווקים שנושלו מהם מחזיקים קודמים, אלא בשלושה שווקים חדשים, ביניהם שוק שהיה קבור מאז 1561.

יצחק נבון (המערך, עבודה-מפ"ס):

חברי-הכנסת קורפו, האם אנו שופטים כאן את מרבית בנינו?

חיים קורפו (גח"ל):

אין אני מציע שתשפט אותו. אילו הייתי רוצה שאתה תעשה זאת, הייתי בא אליך.

קשה להשתחרר מהרושם שלפנינו מדיניות מכוונת ומתוכננת, התואמת להפליא את הקונצפציה של המס-מך. קשה להשתחרר מהרושם, כי ניתנה לכך השראה מגבוה. עד היכן מגיע גובה זה, חייבת הכנסת לחקור ולדעת. למה רשאים אנו להעמיד לדין איש צבא שחרג מכוח הוראות חוק, אפילו היתה אצלו טעות בפירוש, ואין אנו רשאים לעשות כן לבעל תפקיד אזרחי הפועל בניגוד להוראת חוק מפורשת? מורחה של ירושלים הוכלל בשטח שבו חלים המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה לפי צו סדרי השלטון והמשפט (מס' 1), תשכ"ז-1967. בהכרזת ירושלים (הרחבת תחום העיריה), תשכ"ז-1967 קבע שר הפנים, כי שטח זה ייכלל בת-חומה של ירושלים. וכיצד מרשה לעצמו עובד או נבחר ציבור למנוע מכל אדם להתיישב או לגור בכל מקום שהוא רוצה? הרי יש בכך משום הפרת זכות יסודית שהוכרה על-ידי בית-המשפט העליון כמחייבת אצלנו. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. הרבה תמיהות בנושא זה ושר החוץ חייב לתת עליהן תשובה מספקת. נראה לי שלא נמלא את תפקידנו כראוי אם לא נדרוש את ביורו הענייני, עם כל מה שגלוה אליו, באמצעות ועדה מתאימה שתוסמך גם לחקור את האנשים שמעלים את טענותיהם. הגיע הזמן שניתן דעתנו על כך כי ייתכן שבעובדיה של ישראל איננו שדר מארצות-הברית אלא שבר ברוממה.

הו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, לפני שאמסור את רשות הדיבור לחברי-הכנסת גולדשמידט, רצוני לומר כי ההצעות, שאמרתי לגביהן כי הוכרו כדחופות, הן הצעות לסדר-היום רגילות, פרט להצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת פרוש, דפאל וכהנא בעניין מגיעת חילולי שבת בחיפה. חברי-הכנסת גולדשמידט מודיע לי, בפתק שקיבלתי זה עתה, כי הוא מוותר על הבאת הצעתו לסדר-היום. רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

שר-החוץ א. אבן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מרשה לעצמי לשבח את חברי-הכנסת גולדשמידט וסיעתו על הויתור על סעיף זה. סיפוקי היה שלם אילו החליט גם חברי-הכנסת קורפו לוותר אותו ויתור נבון, שהרי בתולדות הכנסת לא הועלו הרבה הצעות מיותרות ונטולות טעם וחוש מידה כזו שגרשמה על סדרי-יומנו הבוקר. ראשית הגוומה בכותרותיה של ההצעה: "זימות הפוגעות במע"מ מדי ירושלים כבירת ישראל".

חברי הכנסת, המעמד של ירושלים כבירת ישראל מושרש במעמקי ההיסטוריה, מתקיים בזכות האמונה הנצחית ומוצא את ביטויו הממשי זה למעלה מעשרים

מעולם לא דנה בפתרונות מדיניים לירושלים; ראש העיר הצהיר בדורות כי לא היה לו כל חלק בחיבור הטיקסה וזו לא הבואה מעולם לדיעתו. מניין אם כן מקור השראה זו?

עם פירסום המסמך מסר דובר משרד החוץ את ההודעה דלהלן: "בשנת 1968 ריכוז מר מרכזי גזית, המכהן כסגן המנהל הכללי של משרד החוץ, צוות שעסק באפשרויות שונות לפתרון בעיות שונות שתובאנה לדין כאשר יהיה הדבר אקטואלי".

בראיון עם סופר "הארץ" אמר מר גזית, כי מירון בנבנישתי לא הציע דבר שיש בו כדי לשנות את מעמדה של ירושלים כפי שנקבע ביוני 1967. מר גזית משתמש כאן בטכניקה לשונית. ביוני 1967 נקבע מעמדה של ירושלים על-ידי מלחמת ששת-הימים ונקבע מעמדה של ירושלים על-ידי צו סדרי השלטון והמשפט (מס' 1), תשכ"ז-1967, וכן על-ידי הכרזת ירושלים (הרחבת תחום העיריה), תשכ"ז-1967. בהוראות חוק אלו יש פגיעה חמורה על-ידי הצעותיו של מר בנבנישתי. מר גזית שכח גם כנראה כי ביוני 1967 הורחק הגבול מירושלים כדי עשרות קילומטרים.

בקשר להעברת הכניש העולה להר הזיתים דרך שכונת א-טור לריבונות ירדנית כותב סופרו של העתון: "גודע כי זה היה נתון שעל-פיו נתבקש הצוות לנסח הצעותיו, על רקע מחשבות בדרג הממשלתי לגבי עתיד הר הבית".

מי זה שקבע את הנתון הזה ומהו הדרג הממשלתי שבו התרוצצו, ביולי 1968, מחשבות כאלה? הממשלה מעולם לא העלתה מחשבות כאלה. בשום פרוטוקול משיבוטת לא נרשמה פנייה למשרד החוץ לחפש אל-טרנטיבות לריבונות ישראלית על הר הבית. הרי הממשלה והכנסת החליטו סופית על עתידה של ירושלים ואף מינו לכך ועדת שרים עליונה לטיפול בענייניה השוטפים. מניין שאב שר החוץ את סמכותו לטפל בבעיותיה המוניציפליות? האם אין בכך משום התערבות בשטח הנתון למשרד הפנים? האם קביעת תחומים מוניציפליים בירושלים הוצא מתחום פעולתו של משרד הפנים?

דובר משרד החוץ מצא לנכון לציין, כי סיכומי צוות החשיבה לא הוגשו כלל לשר החוץ. אולם היה בהם, כנראה, מספיק כדי ששר החוץ ימנה את מר בנבנישתי לחבר משלחת ישראל לאו"ם בדיוניו על עתידה של ישראל.

יותר ויותר עובדות מצביעות כי התכנית לחלוקתה של ירושלים אינה תכנית ערטילאית שגגנוה, אלא היה מאבק מבליתי לביצועה. במדיניות הבינו והאיכסל שלנו במזרח ירושלים, ובעיקר בזו שבין החומות, ניכרים היטב עקבותיה של התכנית. מדוע זה שפר גודלו של מסגר, שנבנה בזמן הכיבוש הירדני על הר הזיתים כמעט בינות לקברים, שישגי את האישורים והכספים להשלמת בנייתו, ואילו בית-כנסת עתיק העומד מול שער שכם אינו יכול להשיג מענק, במסגרת המענקים לשיקום בתי-הכנסת, כי אינו נמצא ברובע היהודי, כדבר די מר בנבנישתי? כיצד אנו יכולים להזים את השמועות העקשניות המתהלכות בירושלים על התחייבות שניתנה לזוהר כי יהיה לא יורשו להתגורר מחוץ לרובע היהודי

פקיד בכיר בחברה לפיתוח מזרח ירושלים, המטפל בפתיחת שלושה שווקים חדשים בעיר העתיקה המכילים 160 בתי-עסק, לערך, מסר שמר בנבנישתי הכריז לפניו

לנסיגה מוחלטת, לאלתר וללא תנאים, מכל השטחים. אך הצעת מר בנבנישתי לא נחשבה על-ידי אנשי משרדי למסוגלת לעניין אותי בהקשר זה או אחר ולא הובאה לידיעתי אז.

ואלה עיקרי הרעיון: לא יחול שום שינוי בריבונות הישראלית על ירושלים כפי שאנו מכירים אותה מאז 1967, לאמור בגבולות שלמותה ואיחודה. זה חל, לפי הצעתו של מר בנבנישתי, גם על הרובע המוסלמי בעיר העתיקה, אזור שייך ג'אראח וכו'. שנית, הוסיף מר בנבנישתי, אם אזורים סמוכים לירושלים בגדה המערבית יימסרו לשלטון ערבי בחוזה השלום — דבר שאינו מובטח, אך גם אינו נפסל בקווי היסוד והחלטותיה של הממשלה — הציע מר בנבנישתי שמקומות, אשר מעולם לא נכללו בירושלים, ייכללו באזור ירושלמי רחב מבחינת ניהול עירוני. מדובר בבית-ג'אלה, בית-לחם וכמה כפרים, ובסך-הכל שטח המאוכלס 33,000 ערבים. שטחים אלה, לפי המסמך, אינם כלולים היום בתחום שבו חל החוק הישראלי הריבוני. למעשה מסתכמת איפוא הצעת מר בנבנישתי כלהלן: לא יחול שום שינוי במעמדה הריבוני של ישראל השלמה והמאוחדת כפי שהיא היום, אך חלק משטחי הגדה המערבית, אפילו יימסר לממשלה ערבית, יוכנס תחת גג מוניציפלי אחד מבחינת הניהול העירוני, לאמור: הוצע שהמושג ירושלים יורחב, ולא יצומצם.

הצעה זו, רבותי חברי הכנסת, אינה נראית לי. אני סבור שהמושג "סג'אק" ירושלים הוא מושג מיושן. זה אינו נראה לי גם מטעמים שאיני רואה לפרט אותם כאן. זה לא מתקבל על דעתו של כל גורם ממשלתי. אך פה מתעוררת שאלה מסוג אחר ונפרד: מה מידת החופש והסובלנות במדינת ישראל לגבי הבטת דעות והשקפות? אם אורח מציע רעיון כל-שהו, בתוך המסגרת של האינטרס הלאומי, אפילו אין הרעיון נראה לי ולולותי, האינני חייב לעמוד על זכותו להביע אותו ולהסביר אותו, אפילו בדלתיים סגורות? האין לו לאורו אורח זכות לכך שדעותיו לא יובאו במסלול בעתונות, תוך ניתוקן המוחלט מהקשרן בזמן, בנסיבות, בכוחו ובמגמה? האם קוראי הכתבה ב"מעריב" היו מתרשמים כי מדובר בהצעה שהוגשה לפני שנים, על-פי הזמנה מוסמכת, והיא הצעה שעיקרה ריבונות ישראלית מוחלטת בירושלים השלמה בגבולותיה הנוכחיים? האם מותר היה לתאר הצעה זו בכותרת: "הצעה להקים עיריה ערבית נפרדת במזרח ירושלים בריבונות ירדנית", כאשר ההצעה המונחת לפני פירוש ריבונות ישראלית בירושלים המזרחית והמערבית כאחת?

חיים קורפו (גח"ל):

זה לא נכון, אדוני השר. גם עכשיו לא נתנו לך את המסמך הנכון.

בנימין הלוי (גח"ל):

אדוני השר, איפא הכביש? האם לא היה מדובר על כביש בריבונות ירדנית?

שר-החץ א. אבן:

אין לי שום אחריות על הכביש.

(קריאה: היכן המפה שצורפה לתכנית?)

חיים קורפו (גח"ל):

הופיעה כתבה מלה במלה כפי שציננתי, אדוני השר.

שנה על-ידי כך שבירת ישראל, נשיאה, בית-מחוקקה וממשלתה מנהלים בה את כל ענייני המדינה המנוהלים בבירתה של מדינה עצמאית. האומנם ייאמר ברצינות כי מעמד זה, ששום כוח בעולם לא ישנה אותו, נמצא מעורער עקב מסמך שלא קיבלו אותו ולא אישרו אותו ושאף הוא מבוסס על שלטת ישראל הריבונית בירוש-לים כבירת ישראל בגבולות העיר הנוכחיים? מי שמנסח כותרת כזאת מגלה קטנות אמונה במהלכים ההיסטוריים והרוחניים ובכוחן של עובדות. אינני יודע מדוע חבר הכנסת הנכבד אינו מאמין כי מעמד ירושלים כבירת ישראל אינו תלוי בשום מסמך בלתי רשמי שלא אושר, כי אם תלוי בכך שישיראל רואה אותה כבירתה הנצחית, ועומדת על ניהול מגיעה עם מדינות זרות לפי הנחה ראשונית זו.

מכל מקום הנחה זו, כי מעמד זה של ירושלים כבירת ישראל נמצא מעורער על-ידי מסמכים טטויל מעמד מחייב כלשהם, שאף אינם מתקבלים על דעת הממשלה, היא גילוי של חולשת עצבים על חשבון מעמד ירושלים.

אמרנו חכמינו: "ירושלים טבורו של עולם", ואמנם עיני העולם נשאות אל בירתנו עד כדי הצדקת חומרה של דיבור וניסוח מדויקים כל אימת שמדברים בה ועליה.

חברי הכנסת, אנסה להתעלם מהעובדה שמאבק על שליטה בעיריית ירושלים מתנהל מחוץ לחומותיה, ואדבר מתוך הנחה כי עובדה זו נעלמת גם מעיני המציע הנכבד, ואין אלא קשר מקרי בין עובדה זו לבין העלאת הסוגיה הזאת מעל דפי העתונות לפני מספר שבועות. מעשה שהיה כך היה: מר מרדכי גזית, שעליו הטלתי ביוני 1967 הכנת חומר וניירות תיכנון בסוגיית המשא-ומתן והשלום, פנה באותו תאריך ב-1967 לכמה אישים ומומחים בבקשה שיקראו דורו למוינם להחשבותיהם השקולות ויציעו עקרונות המסוגלים אולי להיות מועילים במשא-ומתן על כיוון השלום. זו דרכו של משרד החוץ, לא רק ב-1967, להזמין ולדרבן מחשבה על סוגיות עיקריות, ולצבור רעיונות והצעות מאנשים אשר מחוץ למסגרת, הזמנת רעיונות אין בה שום התחייבות לקבל אותן. הזמנת רעיונות מודרכת על-פי ההנחה שבישראל האחריות המדינית מופקדת בידי הממשלה, שריה ומשרדה, ובסופו של חשבון בידיה של הכנסת, אך החשיבה המדינית אינה נחלתנו הבלעדית. המומחיות לא כל שכן.

בנוגע לירושלים קבע מר גזית לפי הוראות, כי כל הצעה שיש לה ערך להיות מועילה בדיון על שלום חייבת לצאת מנקודת מוצא בלתי מעורערת והיא: "הבטחת הריבונות הישראלית על שטחיה של ירושלים בגבולותיה הנוכחיים". לי היה ברור כי מגבלה זו אומרת למעשה שכל משא-ומתן הנוגע לירושלים חייב להתרכז מסביב למעמדם של המקומות הקדושים וחכויות הציבורים הדתיים, בעיות גישה וכיוצא באלה.

מר בנבנישתי אימץ את דמיונו ומחשבתו והעלה הצעה המונחת לפני. הוא הגיש אותה לקבוצת העבודה, כפי שהגרים אחרים בקבוצת העבודה הציעו בכתב או בעל-פה רעיונות מרעיונות שונים. לקבוצת העבודה לא היו שום סמכויות, והחומר שהוכן על-ידיה לא הובא לדיון בשום פורום במקומות, הובאו לידיעתי כמה מסקנות שמנהלי קבוצת העבודה חשבו שיהיו לתועלת במערכה המדינית שהיתה נטושה אז על תביעה ערבית-סובייטית

שר-החץ א. אבן:

חיים קורפו (גח"ל):
מה ההנחיות בעניין הר הבית שהוסיף משרד החץ?

הופיעה כתבה המסלפת את המסמך הזה מיסודו, לעמקו ולרחבו.

שר-החץ א. אבן:

את המסמך לא קיבלנו, אבל כאשר אדם מתבקש להמליץ המלצתו והוא ממליץ את המלצתו בדלתיים סגורות, אז אין לצבוע על שערי ביתו כותרות גנאי, אין לנהל מסע של טלפונים אנונימיים, ואין לנהל ציד מכש-מות, כאשר הוא הזמן להביע את דעתו. הוא הביע דעתו; לא קיבלנו את דעתו.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
פלא שלא קיבלת את דעתו.

אסתר דויאל-נאור (גח"ל):

לשם מה הזמנת את המסמך הזה? ההיה זה תרגיל בסופיסטיקה, או שהיה זה תרגיל במדיניות?

שר-החץ א. אבן:

אנחנו מזמינים הרבה אנשים להביע דעתם על סוגיות השלום. משרד חץ שאינו מזמין אנשים להביע דעותיהם השונות על ענייני שלום אינו ראוי למעמדו. לא היה משרד חץ ולא יהיה בישראל משרד חץ שלא יזמין אנשים שונים להביע דעותיהם. הזמנה זו אין פירושה התחייבות לקבל את דעותיהם. הזמנו הרבה דעות על בעיות בטחוניות, מדיניות, ירושלמיות ושל פלסטיים. אין זה מחייב אותנו לקבל אותן, אבל אין זה פוטר את הממשלה מן החובה לדעת בדיוק מה היקף החשיבה במדינה על בעיות מבעיות שונות. אני חושב שמשרד החץ היה קופא אל שמריו אם לא היה מבקש זאת.

יצחק דפאל (מפד"ל):

מה המומחיות המיוחדת של מר בנבנישתי, שמשרד החץ צריך היה להתייעץ איתו בענייני ירושלים? מה מקנה לו מעמד זה?

שר-החץ א. אבן:

אינני מכיר את מר בנבנישתי, לכן אינני יכול לענות.

הוא לא היה היחיד. הזמנו כל האנשים שנסיון להם בניחול ירושלים. הוא אחד מעשרים או שלושים אנשים אשר הזמנו לחוות דעתם.

חיים קורפו (גח"ל):

האם הזמין משרד החץ תכנית לגיהול עיריית רבת-עמון?

שר-החץ א. אבן:

משרד החץ הזמין, מזמין ויזמין אנשים להביע דעותיהם. הוא יחליט אם לגנוז, לקבל או לדחות. במקרה זה הזמנו והחלטנו לדחות ולגנוז. ואי אפשר לדעת מראש איזו הצעה תעלה. מה שמשמעת מהצעתכם הוא שאתם מציעים קפאון מוחלט; אתם מציעים התאבנות מוחלטת של המחשבה; אתם מציעים אי-ניצולם של משאבי חשיבה אשר מחוץ למשרד ולממשלה. הממשלה מזמינה הצעות. היא אחראית לדחייתן או לקבלתן. ואם הממשלה עומדת על הדוכן הזה, היא עומדת על הדוכן הזה על שעשתה שני דברים: היא הזמינה הצעה; כאשר קראה אותה היא דחתה אותה וגנוזה אותה. אלה שני המעשים. היינו רשאים להזמין, היינו רשאים לגנוז.

ההנחיה היתה שההחלטה צריכה להיות מבוססת על המושג של שלמות ירושלים ואיחודה בריבונות ישראל כבירת ישראל, בגבולות ישראל הנוכחיים, והוסבר שהצעות שאינן יוצאות מנקודת הנחה זו, לא רצוי להעלות. ההנחיה, כפי שצינתי, היא "רק פתרונות המתיישבים עם הבטחת הריבונות הישראלית על שטחיה של ירושלים בגבולות הנוכחיים". רק רעיונות כאלה יש להם ערך כלשהו.

כאמור הכוונה היתה לבעיות הנוגעות לעדות הדתיות ולמקומות הקדושים, אשר בהחלט מתיישבות עם המושג הזה. אז היינו בהחלט לא רק רשאים, אלא חייבים, לשאול האם גם במסגרת הגבלה זו יש איזה עניין, יש איזה רעיון. כאשר קיבלנו את המסמך היו חברי במשרד רשאים לומר שעם כל המאמץ שעשה המחבר, הצעה זאת איננה נראית למשרד, אפילו עד כדי הבאתו אלי. לאמור: הזמנו את המסמך — ופה אני מדבר בשם הממשלה, לא בשם העיריה — והממשלה רשאית להזמין אנשים להביע דעותיהם, ואם היא מקבלת את המסמכים, היא רשאית לדחות אותם.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

כשגולדה מאיר היתה שרת החץ היא לא הזמינה מסמך כזה.

שר-החץ א. אבן:

אני רוצה לאכזב את חבר הכנסת הנכבד ולציין כי ראש הממשלה הזמינה אנשים בזמן האחרון להביע דעותיהם על כל מיני סוגיות של שלום, מהן דעות שהוגשו ואשר אין לנו שום כוונה לאמץ אותן. אבל אני חוזר ואומר: ראש הממשלה ושר החץ במשותף פנו לכל מיני אנשים, בתוך המשרדים ומוחוץ למשרדים, וראש הממשלה הזמינה אותם להביע את דעתם על סוגיות השלום. אני חושב שחבר הכנסת אינו מוסמך לדבר בשם ראש הממשלה. על כל פנים המציאות טופחת לחלוטין על פניו.

העקרון הוא אם אנו חייבים, רשאים, זכאים להזמין דעות, רעיונות, מחשבות על מנת שהאחריות לקבלתן או לדחייתן תהא מוטלת עלינו, או אם חובה על הממשלה לומר לציבור: אנחנו לא מתעניינים בשום מחשבה, בשום רעיון, בשום הצעה אשר יש בידכם; החשיבה המדינית היא נחלתנו הבלעדית.

הממשלה פנתה בכל מיני סוגיות לכלליות הנוגעות לפליטים, הנוגעות לכל מיני בעיות מדיניות, משפטיות גם כן. אנחנו לא חייבים לקבל את ההצעות. אנחנו גם בני חורין לא להזמין אותן. על כל אינני יודע על איזה רקע מתעוררת האשליה כאן בכנסת.

אני חוזר: הממשלה הזמינה אנשים רבים, ולא רק את מר בנבנישתי, להביע את דעותיהם. הוא הביע את דעתו, הוא היה רשאי להביע דעתו בדלתיים סגורות, גם בקבוצת העבודה. הממשלה לא קיבלה את הצעתו. גם בהזמנת ההצעה וגם באי-קבלתה רשאית היתה הממשלה לפעול כפי שפעלה, כפי שהוא פועלת, כפי שהיא תפעל. על כל אני מציע את הסרת הסעיף הזה מעל סדר-יומה של הכנסת.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות להצעה לחבר-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כפי שקורה לעתים על במות ציבוריות ואחרות, אם יכול היה להישאר ספק בצדקת דבריו של המציע, בשאלה אם יש מקום לדיון בכנסת במסמך בנבנישתי, הרי כל ספק כזה סולק לאחר ששר החוץ השמיע את תשובתו. עכשיו ברור שיש מקום לדיון יסודי מאוד בכנסת, על מוסדותיה, לאור דברי התשובה המפורטים של שר החוץ.

שר החוץ העלה אל מול ההצעה את העקרון הגדול של חופש להעלות רעיונות ושל סובלנות בדיון בהם בחברה דמוקרטית וליברלית. הוא אפילו סיפר שהזמין את הגורמים השונים לקרוא דרוור לדמיונם בעניין ירושלים ובעניין הריבונות בבירת ישראל.

אינני חושב שיהיה זה הגון וצודק לגבי העניין והולם את האינטליגנציה של הבית לומר, שהמדובר הוא כאן בחופש של אנשים פרטיים להביע דעות ובסובלנות כלפיהם. מר בנבנישתי אשר בו ובמסמכו מדובר, הוא הממונה על ענייני מזרח ירושלים מטעם עיריית ירושלים. הוא אינו אדם פרטי, הוא יושב במקדש המעשי, הקובע יום בואם פשוט את עיצוב דמותה של העיר. המסמך שלו הועבר למשרד החוץ. הנושא הוא איפוא נושא מהותי, במישור מדיני מובהק, ואין המדובר כאן בחופש להביע, ובסובלנות לשמוע, רעיונות פרטיים.

יתר על כן: אין זה סוד כי מאחורי רעיונותיו של מר בנבנישתי ניצב ראש העיר של ירושלים, וכי הם פועלים במגע — וכנראה גם בתיאום — עם גורמים מסויימים במשרד החוץ. ואם נותר עוד ספק, הרי שמענו כי בנושא שלכאורה הוא פשוט, שעליו אין חילוקי דעות, כי ירושלים חייבת להישאר אחת ושלמה בריבונות ישראל — מוזמן משרד החוץ...

(קריאות מספסלי המערך)

סיעת המערך עצבנית, רצוי להרגיע אותה. הם כועסים משום שאינם צודקים, אבל הם לא יפסיקו את הדיון.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

סבירה היא: בשביל מי הוא עשה זאת, לא מה הוא עשה.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

הוא עשה זאת כדי שיהודים וערבים יחיו יחד בירושלים. זה חשוב יותר מכל הדיבורים הפטריטיים.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

העובדה שחבר-הכנסת אברהם עופר שלם עם המסמך מעידה על מגמתו של מר בנבנישתי.

אדוני היושב-ראש, בנושא זה שלכאורה לגבי אין חילוקי דעות, לאיזה דמיון צריך היה לקרוא דרוור? אם מדובר על כך שיהודים וערבים יחיו יחד במסגרת ריבונות ישראלית, איזה דרוור לדמיון דרוש? זה פשוט. בארץ הזאת במסגרת מדינת ישראל חיים, זה עשרים שנה, 300,000 ערבים, ולא דרוש לכך כל דרוור מיוחד לדמיון. יש לכך בסיס של שוויון זכויות האזרח.

ואם דרוש דרוור לדמיון בנושא פשוט כל כך, הרי זה כדי להמציא "פתרונות" שיפגמו בריבונות הישראלית.

בכל דבריו של שר החוץ, שדיבר שוב ושוב על ריבונות ישראל בירושלים — לא שמעתי את הביטוי "ריבונות ישראלית בלעדית בירושלים" — ועל כך הוויכוח. מפני שבמסמך בנבנישתי מדובר על כביש ירדני, בריבונות ירדנית, המוליך מיריחו דרך ירושלים אל הר הבית — הר הבית אשר עד עצם היום הזה אין הממשלה מתירה בו תפילת יהודים.

בנימין הלוי (גח"ל):

על כך אין תשובה של שר החוץ. שר החוץ אישר שזה נכלל במסמך.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

זהו המצב, באשר רק לפני שבוע שמעתי התנגדות ממשלתית לקביעת תחומים טבעיים לירושלים ונתקלתי בבית הזה בסירוב ליצור מצב שימנע כל אפשרות של הכרזה על ירושלים ירדנית בבית-לחם, בבית ג'אלה ובעזריה, עם ריבונות על דרך שתוליך להר הבית, עם דגל ירדני על ההר, ועם "הנוסחה המתאימה" שעליה שמענו מפי שרים במשך שלוש שנים וחצי. כל ניתמם איפוא לומר, שיש כאן איזה מסמך אשר לא נתקבל, של פקיד שאין לו מעמד, שכתב אותו על יסוד חופש דעות במדינה חפשית. כל ניתמם, וכל נניח שהבית הזה אין לו עניינים בראשו כדי לראות מה קורה לגד עניין.

במשך ארבע השנים האחרונות אנו עדים שוב ושוב למציאות שבה עולה נציג הממשלה, ראש הממשלה או שר החוץ, מכריזים הכרזות נוסיוניות וכאשר טוענים לעומתם: יש ידיעות שמשרד החוץ או ממשלת ישראל מוכנים לצעד זה או זה, משיבים בתקיפות ובהחלטיות: אין טעם להעלות את הנושא, מדיניותנו ידועה, היא מוצהרת, היא מעוגנת בקווי היסוד של הממשלה וכל השמועות — בשווא יסודן. והנה לא עוברים שבועות או חודשים ולפתע מתברר שמה שאתמול נראה היה "חסר טעם", בלתי מתקבל על הדעת, "שמועות שווא", הופך לסדר-היום המרכזי של האומה. אלא שעל הבית הזה נאסר מראש, על-ידי תשובה רמה ובוטחה, ולעתים יהיה למד, לדון בנושא מבעוד מועד.

מה שמגובש היום במסמך בנבנישתי, יכול להיות מחר — כתוצאה מהלכי רוח כאלה — במקד סדר-יומה של האומה: עתידה של ירושלים. הסגנון הזה, הרוח הזאת והמאמצים הנעשים מראש לקראת ויתורים, קונצ'סיות בתחום הריבונות הבלעדית של ירושלים — כזה הוא הרקע המזמין את הלחצים מן הוותיקאן, מלונדון, ובסופו של דבר מושינגטון; זהו הלך הרוח המאפשר לרוג'רס להסיר את הדגל הישראלי ממכוניתו שעה שהוא עובר ממערב לירושלים למזרח.

נקודת המוצא לגבי מה שיקבע בארץ הזאת ומה שייקבע בירושלים — תתחיל ותיגמר ברצון ישראל. ואילו התופעה הזאת, שמאחורי הלך הרוח הזה המהווה את המקור למסמך בנבנישתי, עם הניבוי שקיבל היום בבית הזה — הם המזמינים לחצים מסוכנים.

לפיכך חייבת ההצעה שהועלתה היום להיות גדונה, והתשובה של הבית צריכה להיות נחרצה: לאו מוחלט. לא דמיון ולא דרוור, אלא ירושלים כולה בריבונות בלעדית של ירושלים. צריך לדון בכך בוועדה, צריך להביא בגלוי את החלטותיה למלאה, כדי שלא יהיו ספקות בעולם לגבי עמדת העם, במאוחד, בנושא ירושלים.

היו"ר ב. צ. קשת:

אנו יוגשים להצבעה. לפנינו שלוש הצעות: האחת - לדון בעניין במליאה, השנייה - להעבירו לוועדה, והשלישית להסירו מסדר-היום. אצביע בעד ונגד.
(קריאה: המסמך ראוי שידונו בו.)

הצבעה

ההצעה לדון במליאה בהצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ח. קורפו לא נתקבלה.
ההצעה להעבירה לוועדה לא נתקבלה.
ההצעה להסירה מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גולדשמידט להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

יוסף גולדשמידט (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין אני רוצה לערב בהנמקת הימנעותנו כל הערה של הערכה לפעליו או מחדליו של מר בננשיש בעיריית ירושלים, מפני שלא מעמדו ולא זכויותיו בעבר וסיכויו לפעול בעתיד נוגעים לנושא שאנחנו דנים בו כאן.

אבל ההימנעות באה כדי להביע על כל פנים את הצד האחד של העניין, והוא שאין אנחנו יכולים לראות את חיבור המסמך הידוע לפני שלוש שנים, ואת ההתמדה בין ביחיד ובין בציבור, באותה עמדה שבאה לידי ביטוי במסמך, כדבר קל-ערך, אלא אנחנו רואים בזה עניין שהוא חמור.

אשר להסדתו מעל סדר-היום של הכנסת, אם מתבטא בהסדרה זאת העמדה כאילו אין כאן על מה לדון או כאילו אין לכנסת עניין בהצעה ובמי שהציע אותה לפי משקלו, לפי מקורו, לפי מי שהעלה את הנושא הזה או שבשמו הועלה - עמדה זו לא יכולנו לאשר על-ידי הצטרפות להצעתו של כבוד שר החוץ.

אני רוצה לנמק במלים אחדות מדוע העניין הזה היה נראה לנו חמור כל כך. כולנו קראנו, הן בעתונות והן במסמך עצמו, משפטים אחדים שגם שר החוץ לא הכחיש אותם, ושאינם קרויים מתוך הקשרם, והם אומרים דברים ברורים ותמורים למדי. מדובר שם, בלי הסתייגות, על יצירת מרחב מוניציפלי דו-רביבני. נאמר שם ש"זה לדעתנו נסיון כן לספק אינטרסים לא ישראל-יים (במיוחד ירדניים)". נאמר שם ש"סימנתי במפה כביש שניתן למסור לירדן ככביש בשליטתם ובריבונותם", וזה אותו כביש שמוביל בהמשכו עד לשערי הר הבית.

דברים אלה אינם יכולים להיות עניינים קל-ערך כשהם נאמרים כפי שנאמרו ועל-ידי מי שאמר אותם. הריבה נאמר על כך בוויכוח הציבורי מאז פירסום המאמר בעתונות, שאכן עברו שלוש שנים מן היום שהדבר נכתב, ונכתב כמסמך פנימי שהמחבר על כל פנים רצה גם לראותו כמסמך סודי.

האמת היא שבחודש אפריל 1970 נערך ראיון מטעם ה"ניויוויק" עם כמה אנשי ירושלים, רובם פרו-פסו"ם של האוניברסיטה העברית ופרופסורים מאוניברסיטאות אחרות. אחד מששת המראיינים היה מר בננשיש, שלפני קצת יותר משנה אמר בראיון במלים הבאות - ואני מתרגם מאנגלית: "בירושלים יכולנו

להציע תחום מוניציפלי יחיד כמו רמאלה, בית-לחם בשתי ריבונויות נבדלות". באותו ראיון אמר מר בננשיש על נושא ערין וחשוב לכולנו, על חברון: "מה שמטריד אותי בדבר התיישבות יהודים בחברון הוא, שבדורה לי העובדה כי בתחילה איש לא רצה בכך".

כאן מתבטא, אם כן, קו לא חד-פעמי, לא של מסמך אחד פנימי וסודי, אלא קו שהאיש נלחם עליו הן בפנים, בדרך נסתרת מעיני הציבור, וגם בהודמנות של ראיון ציבורי, שנערך במטרה מפורשת לשמוע ולגלות בציבור הישראלי דעות שיהיו נוחות לאלו מאומות העולם שרו-צות כי ישראל תיסוג משטחים רבים שבדורות היום, ותוותר על בעלותה על ירושלים.

ידוע לנו שגם בבעיות הנוגעות ביישובה של העיר העתיקה, נוקט מר בננשיש, בתפקידו בעיריית ירושלים, עמדה שיש בה כדי לצמצם את התפשטות הישוב היהודי בעיר העתיקה ולהגביל אותו לרובע היהודי בלבד, בו בזמן שפנינים של תושבים לא יהודים מן הרובע היהודי מתעכב.

שר החוץ עמד על בעיית חופש הביטוי. נאמר כבר על-ידי קודמי שאין זה דבר קל-ערך, ובכל זאת צריך חופש הביטוי להיות מוגבל לאנשים שאינם תופסים עמדה ציבורית מחייבת בעניינים אלה. כולנו יודעים שעמדת ישראל עומדת ותעמוד לפני בעיות קשות וגדולות כדי להסדיר את עניין ירושלים באותה רוח של שמירת ריבונות בלי חלוקה, שבאה בעצם לידי ביטוי בדברי שר החוץ היום. אבל במלחמה זאת תהיה הפרעה רצינית ביותר לממשלה, אם הצד השני יוכל להסתמך על אנשים בעלי רמה גבוהה, בעלי עמדה ציבורית, שאמרו...

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, זאת לא הנמקה אלא הצעה שנייה לסדר-היום.

יוסף גולדשמידט (מפד"ל):

יכולנו להסתפק בדברים שנאמרו. על כן אני חושב שהסדרה מסדר-היום לא יכלה להיות הצעה שיכולנו לתמוך בה בשעה זו, ומה עוד שלא שר החוץ ולא ראש עיריית ירושלים הסתייגו בהודמנויות אחרות בדרך חד-משמעית מן הנאמר במסמך.

עם זאת, מצד שני, דווקא בגלל העדינות של הנושא, ובגלל הטענות הרבות, ובגלל הנזק שיכול להי-גרם מפירסום דיונים מסוג זה, החלטנו להימנע מהצבעה. אני מקווה שמה שנאמר כאן ישמש לקח ליתר זהירות מצד כל אלה שנושאים באחריות ישיבה ועקיפה לעניין זה.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פרוש, להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. נמנעתי מהצבעה לא מפני שאינו דואים בחומרה רבה מאוד את תוכן המסמך של מר בננשיש, הפוגע בצפור נפשנו, ירושלים. אולם נמנענו מהצבעה מכיוון שלאחר קריאת המסמך המלא, עשיתי בירור והיבדל לי, כי לא בקדנציה זאת ולא בקדנציה הקודמת נתנה עיריית ירושלים ידה למסמך זה, לא יומה אותו, לא הומינה אותו ואין לה כל חלק בו. הנושא הזה אינו נושא של עיריית ירושלים. יכולתם להי-

על לא דבר, ללא מתן אפשרות להגן על העניין. זו היתה חריגה רבה מאוד מהמסגרת.

כאן, בשאלת עתידה של ירושלים, אין זה עניין מוגני-ציפלי. מה שהיה לו לומר בהנהלת עיריית ירושלים, אמרתי. שם הסתייגתי ושם אלחם נגד דעה כוזבת, אם מישהו יעלה אותה. אבל גם כאן אנחנו מבקשים משר החוץ שיגיד לנו, אם לא קרא את המסמך, האם הוא מסתייג ממנו. המסמך הזה שפוגע בציפור נפשנו, ירושלים עיר הקודש, לא שווה שמשרד החוץ יתן איזו שהיא המלצה קלוה, או יתן לו איזו שהיא חסות.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

שר-החוץ א. אבן:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני עולה לדוכן מפני שידדי, חבר-הכנסת פרוש, כנראה לא נכח בזמן נאומי, ואם נכח — לא שמע; ואם שמע — לא הבין. כאשר ניסיתי להשיב לשאלתו הרטרורית ...

(קריאות באולם)

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אתה לא שר מהחוץ. אתה שר החוץ.

שר-החוץ א. אבן:

אתה לא רשאי לסלף את דברי. אין לך רשות ממרום לומר דברים שאינם נכונים ומדויקים. חובת האמת והדיוק מוטלת גם על כבודו.

חברי-הכנסת פרוש אמר בשמי דברים שלא אמרתי. העמיד בשמי דברים שלא אמרתי, והתעלם מדברים שכן אמרתי ויצאה תמונה מסולפת, כפי שכל מי שיקרא את הפרוטוקול יוכל להשתכנע. אני מעמיד על דיוקם רק את הדברים המרכזיים.

לא אמרתי שהמשרד שלי לא קרא את המסמך. אמרתי שכאשר התקבל המסמך, הגיעו חברי למסקנה, לפי ערכו, שאני לא אתעמק במסמך, כי הוא לא הולם את המגבלות והסייגים וההנחות שקבעתי. משרד יכול לקרוא מסמך בלי להביא כל מסמך לידיעת השר.

חברי-הכנסת פרוש שאל מדוע לא הבעתי הסתייגותי מהמסמך. כאשר יקרא את הפרוטוקול, יראה שחמש, שש, שבע פעמים אמרתי שאני דוחה, לא מקבל, לא מזדהה, אינני רואה בזה חיוב, לאמר הסתייגות מהמסמך. אבל אני מגן על זכותו של אדם, שמזמינים אותו להביע דעתו, והמשרד שלנו והממשלה הולכת בדרך זאת. לא רק את דעותיו של מר בנבנישתי הזמנו. הזמנו דעות גם של אנשים קרובים יותר בדעותיהם לאלה של חבר הכנסת הנכבד. לא רק על הנושא הזה. מי שמזמין דעות, מקבל כמובן כל מיני דעות ולעתים מצטרפת אנתולוגיה שהיא לפעמים משונה למדי. אבל שמא בכל הדעות שאינן נראות לנו, יימצא איזה שהוא גרעין. על כך עמדה הממשלה ועומדת עמידה ברורה. היינו רשאים להזמין בעלי דעות מזרמים שונים להביע דעתם. היינו רשאים גם לאחר שקיבלנו את חוות דעתו של מר בנבנישתי, לדחות את הרעיון. על כן אני אחראי גם לעובדה שאנחנו מזמינים דעות, ובמקרה זה אני אחראי לכך שדחינו ולא קיבלנו את הרעיון הנידון.

וכח הבוקר, כי גח"ל, שהיא בקואליציה העירונית, העלתה את הנושא כאן, ואילו המפד"ל, שהיא באופוזיציה בעיריית ירושלים, ויתרה — אינני יודע מדוע, איזה לחץ הופעל עליה — ברגע האחרון על העמדת הנושא לדיון.

אבל תסלח לי, אדוני שר החוץ, אתה קורא דרור לחשיבה על ירושלים, ואמרת שמשרדכם הזמין צוות שיתן דרור לכוח החשיבה שלו. אם תשאל אותי על החשיבה שלי על ירושלים, ולא רק שלי אלא חשיבה של מיליוני יהודים על ירושלים, החשיבה היא מתי נזכה לעלות על הר הבית, מתי נזכה ש"אתה ה' באש הציתה ובאש אתה עתיד לבנותו", ונזכה לבניין בית המקדש. בדרך חשיבתנו לא בא בחשבון שבדינו האפשרות לוותר כמלוא הגימה על ירושלים ועל דרכי ירושלים ועל דרכי ירושלים להר הבית ולהר הזיתים, ולתת גישה לירדנים להר הבית ולהר הזיתים.

נגמעת כי ההקשר של ההצעה היה כאילו היה באה מעיריית ירושלים. הנושא צריך לעלות בדיון מיוחד, מה שקורה במשרד החוץ ובמדיניות ממשלת ישראל בכל הנושא הזה. זה לא צריך להגיע בדלת האחורית, שנכבד כאן את הדבר מכיוון שנתגלה מסמך של מי שהיה אז פקיד בעיריית ירושלים.

אבל תסלח לי, אדוני שר החוץ, עם כל הכבוד וההערכה — ואתה יודע את הערכתי אליך. הבחנתי, הקשבתי, רציתי להבין: אתה בעד המסמך, נגד המסמך? הזמנתי מסמך מצוות חשיבה, וכיצד יכול דובר משרד החוץ להודיע שהוא לא קרא את המסמך אחרי שלוש שנים, אבל קרא לזה סילוף? מה סילוף? את מה סילפו? את התאריך?

לפני שלוש שנים הזמנו מסמך מאת צוות חשיבה. קיבלו את המסמך. המסמך לא הושמד מיד. לתת את שער האריות, אשר האריות שבחיילינו נתנו את דמם על השער הזה? לא להשמיד את המסמך, לתת לו להישאר שלוש שנים במשרד ולא לקרוא אותו? אני מסכים אתך במידה מסויימת. אמרת שכל משרד חוץ, שהיה אי-פעם בעולם, שקיים ומתקיים גם במדינת ישראל, יזמין מצוות חשיבה את מחשבותיהם. אבל תגיד לי, לאחר מכן לא קוראים זאת ולא מתייחסים לכך?

חיים קורפו (גח"ל):

בשביל מה משלמים להם משכורת בכלל?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

מבלי להשמיע דעה על גבולות, אבל במה שנוגע לירושלים, ציפור נפשנו, לא היו צריכים להזמין צוות חשיבה על כל אפשרות שהיא, ובמיוחד אפשרות לתת גישה לירדנים וריבונות בהר הזיתים והר הבית; ויותר מזה, לאפשר, כמו שנאמר במסמך, ריבונות של וטו לעירייה ערבית בירושלים על הבנייה בירושלים. ומסמך כזה יימצא במשרד החוץ ללא הסתייגות, ואתה תמליץ יותר עליו? תסלח לי, זה כאב לנו כאב רב מאוד. ושוב אני אומר לכנסת: נהא כנים עם עצמנו. אם אנחנו רוצים להעלות בכנסת נושאים, נעלה נושאים הנוגעים לאישים וגורמים הנוגעים כאן. ישמש לנו הדבר לקח. אם שגיתי בעבר אני אומר שהיתה זו שגיאה. אבל אל נעלה נושאים שנוגעים לאנשים שאינם בבית הזה. שלשום קרה דבר חמור מאוד, כאשר התקיפו את קרן ירושלים,

2. חובת הדאגה למקומות חנייה

בעיית החנייה בערים הגדולות אינה בעיה ישראלית בלבד. בחוצות תל-אביב נעים בסך-הכל 140 עד 160 אלף כלי רכב ליום, ואילו בעולם יש ערים שהרכב הנוע ברחובותיהם מסתכם במיליונים. אם כי גם הן מתלבטות קשות בבעיית החנייה, הן מצליחות להסתדר עם בעיה זו יותר טוב מאתנו. בתל-אביב יש מכונית על כל 11 תושבים; בארצות אירופה - מכונית על כל 4-5 תושבים ובארצות-הברית מכונית על כל 2 תושבים. חברות תעשייתיות בעולם מפתחות כל מיני המצאות כדי להכפיל ולשלוש, ואף למעלה מזה, את מקומות החנייה בשטחים העומדים למטרה זו.

עד עצם היום הזה אין להצביע על שום רעיון מקורי ישראלי בשטח החנייה, פרט אולי לחנייה מתחת לקומה המפולשת. אולם פתרון זה בבניינים החדשים אף הוא חלקי וגורם למריבות בין הדיירים והקבלנים, כי אין בידי הקבלן לספק, בשטח הקיימת, חנייה לכל הדירות אלא רק לחלק מהן. דווקא בבנייה החדשה אפשר היה לפתור את בעיית החנייה, אילו ועדות בניין ערים היו אוסרות הקמת גדרות הפרדה לפחות בין 4 מגרשים, והיו מחייבות תכנון חנייה מראש במספר מגרשים ביחד. או אפשר היה להכפיל את מספר מקומות החנייה.

בעולם הרחב יש ויש חידושים בשטח החנייה. הנה, למשל, יש בידי חומר על חברה מלוס-אנג'לס, ששמה Portable Parking Structures International, כלומר, חברה בין-לאומית למבני חניונים ניידים. אלה הם חניונים המתנשאים אפילו עד 7 קומות, שניתן להרכיבם על כל מגרש, אם דרך קבע ואם באורח ארעי, כדי להעבירם כעבור כמה שנים למגרש אחר. זוהי חברה שהחלה כמעט מאפס והפכה תוך זמן קצר לאחת החברות הבין-לאומיות הגדולות בתחום זה. ברשותי מצוי גם חומר הנוגע לדו-יח, כלומר double parking, שבגלל פשטותו ראוי להנהיגו אצלנו גם בבתיים המשותפים הקיימים, הסובלים מחוסר מקומות חנייה. ההסדר הזה אינו כרוך בהוצאות גדולות והפעלתו קלה מאוד והוא מכפיל את מספר מקומות החנייה.

שיטה פשוטה זו יש להנהיג, לדעתי, גם בכל מגרשי החנייה הקיימים, הצמודים למסודות הגדולים שהזכרתי וגם ליד היכל התרבות ובית העיריה, במקום לדחות את הפתרון עד שתבוצע התכנית הגדולה. בוודאי יש לאמץ שיטה זו לגבי הפרוייקטים הגדולים בתל-אביב, כגון פיתוח שוק הכרמל או פיתוח חוף הים. הכל מס' כימים כבר עכשיו שמקומות החנייה המוקצבים לא מספיקים. אני בטוח שתמורת תשלום חנייה יימצאו לכך משקיעים. העיריה לא הצליחה למצוא משקיעים בתכ"ן גיוס הגדולות ושמה"ן מאוד לשמוע שהזכרתי "מרכבים", השייכת ל"כור", מתחילה לייצר את הדו-יח הזה.

יש עוד שיטות רבות, מהן מהפכניות, לפתרון בעיית החנייה. לרוב הן יקרות מאוד, לכן יש לחפש בגדר האפשרויות שלנו להקל על בעיה זו באמצעים קטנים יותר. על העיריות הגדולות לנצל כל מגרש פנוי ולהכשירו למקום חנייה ובעיקר בקרבת המקומות הקריטיים. באר-צות רבות העיריות גם מקימות מגרשי חנייה גדולים במבואות הערים כדי לאפשר לבעלי רכב הבאים ממד-הקים להתנות את הרכב, וממגרשי חנייה אלה יוצאים כל כמה רגעים אוטובוסים לכל חלקי העיר.

ה"זר ב.צ. קשת:

חברי הכנסת, אנחנו נוגשים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גולדשטיין: חובת הדאגה למקומות חנייה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת גולדשטיין.

אהרן גולדשטיין (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אחרי הוויכוח הער בקשר לירושלים, אני מעלה בעיה פרוזאית מאוד, בעיית החנייה. בעיה זו מעסיקה את רוב תושבי הערים הגדולות בעלי רכב, ואת רבבות תושבי הערים הקטנות, הכפרים והמושבות, הבאים לערים אלה עם רכבם לרגל עבודתם או סידור ענייניהם. למעשה חייבות הערים עצמן לפתור את הבעיה הקשה הזאת, כפי שעושות העיריות בכל העולם, שהרי עצם נהירת הרכב ממקומות שונים לעיר הגדולה מפרה את כלכלתה ומביאה פרנסה לתושבים והכנסות לעיריה עצמה.

המצאות היא שבתי-המסחר הגדולים, רוב המש-דים החשובים, התיאטראות, בתי-השעשועים למיניהם, בתי-המלון, מרכזי הבנקים הגדולים, מוסדות הממשלה והסוכנות ומשרדים ראשיים של קונצרנים בין-לאומיים ומקומיים מרוכזים בערים הגדולות, ובעיקר בתל-אביב. כתוצאה מכך רוב ההכנסות של עיריית תל-אביב, ומור זה יהיה נכון גם לגבי עיריות גדולות אחרות, באות לא מארגונה כללית אלא מהמוסדות שהזכרתי. תושבים מבחוץ, הבאים לתל-אביב לעשות קניות, מגבירים את המסחר בעיר ומגבירים את קצב התפתחותה.

חברי הכנסת, המצב כיום בשטח החנייה בתל-אביב חמור מאוד. אותו מצב ייווצר בעתיד הקרוב גם ביהר הערים הגדולות, אם לא יתחילו לפעול מיד לפתרון הבעיה הזאת. לצערנו, זמן רב היתה התעלמות גמורה מן הבעיה. רק בשנים האחרונות, כלומר באיחור רב, התעוררה תל-אביב ומחפשת דרכים להקלת החנייה. לצערי, בעבר הלא-רחוק היו התחזיות שעליהן התבססה העיריה מוטעות. פירוש של דבר, שהתקנים שנקבעו לצורך חנייה לא הלמו את המציאות. אסתפק במספר דוגמאות.

לפני מספר שנים הוקם בניין עיריית תל-אביב. לידו הוקצה מקום חנייה ל-220 מכוניות, מהן 60 של עובדי העיריה. כבר כיום מחייב מספר המבקרים בעיריה עם רכבם להכפיל את מספר מקומות החנייה. הוא הדין במגרש החנייה הגדול ליד היכל התרבות ותיאטרון "הבימה". גם אם באים חצי שעה לפני ההצגה קשה למצוא מקום חנייה, אפילו כאשר באים לקונצרט הפו-עלים שאני מנוי בו.

העיריה חושבת על תכניות גרגריות - להקים במגרש הזה חניון תת-קרקעי, מלבצע שעלול להימשך שנים רבות בהוצאה של הרבה מיליוני לירות. גם מגרשי החנייה שהחברות ומוסדות שונים כמו בנקים, חברות ביטוח ועוד הצמידו למשרדיהם למען לקוחותיהם, מלאים תמיד ותפוסים, בעיקר על-ידי הרכב של הפקידות, דבר שאינו מקובל בהרבה ערים באירופה ובארצות-הברית. מי שבא עם רכבו לאחד המוסדות האלה מסתובב לפע-מים זמן רב עד אשר הוא מוצא מקום חנייה ותכופות קורה שבשובו אל רכבו, לאחר הסדרת העניין, הוא מוצא עליו דו"ח משטרה. לעתים קרובות הנוו עדים לוויכוח ער בין בעל המכונית הממודר לבין השוטור או השוטרת.

— הצעות לסדר-היום (גולדשטיין, קשת, בורג, כהנא) —

זה לא נעשה עד עכשיו, לכן אני מציע דיון בכנסת בשא- לה זו ואם תחליט הכנסת, לאחר הדיון, להעביר את העניין לוועדה, יהיה צורך להזמין את כל הגורמים הפוע- לים בשטח זה: משרד התחבורה, העיריות הגדולות, המשטרה וההגנה העוסקים בתיכנון תכניות-אב וסקרי תנועה וחנייה, ולשמוע את דעתם בנדון.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לכבוד שר הפנים.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אתחיל בדברי הסיום של חבר-הכנסת גולדשטיין. הוא עצמו אמר שאחרי הדיון יהיה צורך לשמוע בוועדת הפנים את המומחים העוסקים בשאלה. אני מציע, למען המעשיות שבדבר, שאנו נתחיל מיד בשלב שהוא הציג, ונעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדה.

אנו ערים לבעיה, בעיית התנוונים. היא בעיה תח- בורתית והיא בעיה אקולוגית. אנו מבינים שכאשר יסעו כן יחנו. על-ידי המועצה הארצית לתיכנון ובנייה קיימת ועדת-משנה העוסקת בנושא. היא קיבלה תזכירים, ונפגשה, בין היתר, עם נציגי אירגון הקבלנים והבונים. אנשה לזירוז סיום עבודתה של ועדת-המשנה, על-מנת שאקבל את מסקנותיה מהר ואוכל להביאן לידיעת ועדת הפנים של הכנסת.

אני מציע להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת גולדשטיין לוועדת הפנים.

היו"ר ב. צ. קשת:

חבר-הכנסת גולדשטיין, אתה מסכים להצעת שר הפנים?

אהרן גולדשטיין (גח"ל):
כן.

היו"ר ב. צ. קשת:

לפנינו הצעת אחת: להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גולדשטיין, בדבר חובת הדאגה למקומות חנייה, לוועדת הפנים של הכנסת. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

הצבעה

ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת א. גולדשטיין לוועדת הפנים נתקבלה.

3. רישום לא-יהודים כיהודים

הממשלה, גברת גולדה מאיר, את חרדתה מסכנת טמיעה והתבוללות בקרב יהדות הגולה. היא הביעה במיוחד חרדתה כלפי יהדות ברית-המועצות, הנאבקת כה קשות על האפשרות לשמור על זהותה. הביע אז דברים ברורים השר דאז, ראש האופוזיציה היום, חבר-הכנסת מנחם בגין, הוא שכת את סופו של הפסוק האומר שלח את עמי, והקובע בבלואו: שלח את עמי ויעבדוני.

ונקבע אז ברורות כרצון רוב רובה של הכנסת, שלא כל הרוצה לבוא ולטיול את השם יהודי, יטול אותו. אמנם פגום הוא החוק שנתקבל אז, מכיוון שלא

הבעיה העיקרית העומדת לפנינו היא איך לעודד משקיעים פרטיים להשקיע כספים בחינוכים — קונבנ- ציונליים או לפי שיטה קליפורנית. עידוד זה נותנת רוב העיריות בעולם המתלבטות בבעיה קשה זו.

לצערו הנסיון שנרכש עד היום הזה בהקמת חינוכים לא הוכיח כי ההשקעה רנטבילית, גם כאשר העיריה מעמידה מגרש חינוך למטרה זו. לכן על העיריות והממ- שלה לתת למקומי חינוכים גדולים תמריצים נוספים והם: חינוך צריך לקבל אישור כמפעל מוכר; חינוך צריך לקבל לפחות 1/3 מההשקעה בהלוואה, לתקופה ארוכה וברבית נמוכה. את ההלוואה הזאת צריכה לספק העיריה מכספי כופר חנייה, שהיא מקבלת מהבנייה החדשה. בערים רבות בעולם גם המסחר משתתף במתן הלוואות להקמת חינוכים ובמידה שתנוונים אלה מוקמים זה מגביר את ההכנסות של המסחר.

ואחרי כל המאמצים הנעשים על-ידי העיריות בעולם בשטח החנייה, הן גם מאפשרות ברחובות צדדים וחד-סיטריים חנייה בשני צדי הרחוב, ואם הרחוב הוא צר, הם מאפשרים בצד אחד להתנות את המכוניות בשני גלגלים על המדרכה. גם בישראל יש לנהוג בדרך זו.

ולסיכום עלי לאמר כי גידול צי הרכב בישראל הוא תופעה בלתי נמנעת. יותר מדי אזרחים שואפים לרכב משלהם. וזאת למרות שהרכב בארץ הוא יקר מאוד, בגלל המיסוי הגבוה והאחזקה היקרה עוד יותר. אזרחים רבים מוכנים לוותר על צרכים אלמנטריים ביותר ובלבד שיוכלו לרכוש רכב.

בפגישות עם בעלי רכב, רובם אנשים צעירים, עמדתי על התמרמרותם, לא דווקא על ההשקעה הגבו- הה שהם נאלצים להשקיע ברכישת הרכב, ואף לא על הוצאות האחזקה הגבוהות, אלא על קשיי החנייה והדו"חות הכרוכים באי-מצאות מקום חנייה, דבר הגורם להם להיתפס להרגשה שאין דאגה מספקת בעיריה ובממשלה כדי לאפשר להם ליהנות מפרי המאמץ הגדול שעשו ברכישת הרכב ובאחזקתו. אין להתעלם שאזרח בעל הכנסה בינונית משקיע ברכישת רכב שכר של 18 חודש. האזרח בעל הכנסה בינונית בארצות-הברית משקיע באותו רכב רק שכר של שלושה חודשים. והבעיה הזאת נוגעת למאות אלפי אזרחים במדינה שמספרם הולך וגדל משנה לשנה.

חברי הכנסת, פתרון בעיית החנייה מחייב השקעות גדולות. כספים אלה אינם לא בידי העיריות ולא בידי הממשלה, לכן עלינו ליצור תנאים שנוכל לפתור בעיה קשה זו בדרכים שונות, על-ידי משקיעים פרטיים. מאמץ

היו"ר ב. צ. קשת:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת כהנא: רישום לא-יהודים כיהודים. רשות הדיבור לחבר- הכנסת כהנא.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני למעלה משנה קיבלה הכנסת את חוק השבות (תיקון מס' 2), תשל"א- 1970. בוויכוח שקדם לקבלת חוק זה הושמעו מלים יפות וראויות לציון מצד רבים מחברי הכנסת. הביעה אז ראש

צעיר שהגיע מועד גיוסו לצבא מבקש מבית-המשפט להכריז עליו כנוצר.

נוצריה מבלגיה נדרשת להוכיח כי היא קתולית, אחרי שגרשמה בלד כיהודיה והיא מבקשת כעת לשנות רישומה לדתה שלה.

ואלה עדיין אינם כל המקרים. ידוע לנו על מקרה טרגי במושבה בצפון הארץ, שצעיר יהודי התארס עם בחורה, שהתגלתה אחרי כן כגויה למרות רישומה כיהודי, אך שכניה ידעו על דתה האמיתית. ידוע לנו שרבים נתקלים במקרים שגרשמים אצלם זוגות נישואים והם מגלים אחרי חקירה קצרה כי רישומם כיהודים הוא כוזב.

אמר בשעתו פרופסור שאול ליברמן, ראש הסמינר התיאולוגי הקונסרבטיבי, כשנשאל על-ידי ראש הממשלה דאז, דוד בן-גוריון, במסגרת המשאל להכמי ישראל: "... כל קולא בישראל בעניין בני נישואי חערובת היא הרת אסון לישראל בגולה. היא תיגע בבבת עינו ובצפור נפשו של כל העם כולו. בכונן דא אין האבות יכולים להסביר לבן ולבת שבישראל קיימים תנאים אחרים. קבנים יטענו בצדק: מה שמותר בישראל, מותר באמריקה מקל וחומר בן בנו של קל וחומר. לא נביא את עצמנו לידי כך שיאמרו הדברים: רצונך להיפטר מאשתך הגויה, סע לניגריה; רצונך לישא נכרית ולהוליד ממנה יהודים, סע לעיר הקודש ירושלים."

לצערו, זהו מצב שאי-אפשר לשאתו. הוא מתנקש בהלכה, הוא מתנקש בחוק המדינה, הוא מתנקש בטובת המדינה ובקיומה. יותר ממאה עולים מברית-המועצות פנו אל ראש הממשלה בבקשה לתקן את החוק המעוות ולהתאימו להלכה. הם אומרים לא פחות ולא יותר: "ומה גדול צערנו וכאב נפשנו בראותנו כי החוק "מיהו יהודי" שנתקבל באחרונה פותח אפשרות להכניס גויים בתוך עמנו באמצעות גיוס פיקטיביים ורישומים כוזבים ההופכים גויים ליהודים. הלא זוהי מטרת היבסקציה הבולשביקית המבקשת לחסל את עמנו."

אנו רואים במו עינינו איך דורשים אנשים, שהועלו ארצה במעטה יהודי מזויף, לשנות את רישומם. נחב שרנו אף שחלק ממגויירי וינה ירדו מן הארץ זמן קצר אחרי בואם.

רבותי, למען מי עושים כל אלה? ללא הבדלי השקפות, ללא הבדלי מפלגות, נתבונן רגע בבעיה ונראה את הסכנה האיומה לעם ולשלמותו. נתרומם מעל הקטנות, כולנו בבית הזה, נכיר מה מהותו ומה ליכדו של העם, אשר שמרו עליו כל השנים ורק הם יכולים לשמור עליו בעתיד. נסכים כולנו לשנות את פני הדברים, להתאים את החוק להלכה ולא לרשום גויים כיהודים.

במיוחד הנני פונה אל חברינו מהמפלגה הדתית-לאומית: המכשלה הזאת תחת ידכם. אתם יכולים ויכולים לשנות את פני הדברים. אנא התאזרו עו, תקדשו שם שמיים ותעשו לשינוי הדבר ביסודו.

4. רישום שאינם יהודים כיהודים

שלה מהדרך בקביעת ההגדרה הברורה לפי ההלכה מיהו יהודי, אנו נתקלים כמעט יום יום בדיעות ובקובלות בבתי-המשפט בבעיה זו, ואנו עדים להידרדרות ויצירת תהו ובהו ופרדוקסים משועים, להתערערות יסוד היסודות של קיום עמנו, בשמירת ייחודנו.

קבע ברורות כי מי שהיה לא-יהודי יכול לדרוש רישומה כיהודי רק אם התגייר כהלכה. לפי הפרשנות שניתנה אז לחוק השבות המתוקן רוקנה המלה גיור ממובנה וסולמה כליל. כמו כן הוכרה זכות שבות ללא-יהודים שהנם בני משפחה של יהודים על-ידי נישואי תערובת. המדינה כאילו הביעה על-ידי כך את השלמתה עם נישואי תערובת, הגנע הממאיר האוכל בגוף העם היהודי בצורה מחודקה. ולכן לא השלמנו עם החוק שנתקבל.

אך יחד עם זאת נקבע באופן חד-משמעי וברור, כי כאמור לא כל הרוצה ליטול את השם יהודי יבוא ויטול.

בינתיים נכנסנו בשטח זה לשני מאבקים, נוסף על המאבק לשינוי החוק בכללותו. המאבק האחד היה בקשר לבית-חרושת לגיורים שהוקם ללא כל אסמכתה הלכתית. אלה אשר התריעו על כך הושמצו. לבסוף הובררה לצערנו צדקת התרעתם. הגיור שנתקיים בווינה הוברר כ"גיור" שאיננו מבוסס מבחינת ההלכה, והדבנות בישראל ודעת הקהל היהודי המודרכת על-ידי האדמו"ר מלובביץ שליט"א, הביאו לידי הפסקת גיור-לא-גיור זה.

אך הושמעו אז טענות חמורות אחרות, והן כי גרשמים כיהודים אנשים אשר לא עברו כל גיור, וביגוד לחוק, הקובע כי יהודי הוא רק מי שונל לאם יהודיה או שנתגייר, פועלים פקדים של המדינה ורושמים כיהודים אנשים שלא עלה אף בדעתם להצהיר כי יהודים הם. כשהושמעה טענה זו, הכחישו אף אותה מכל וכל. אך כעת מתחילים להתגלות מקרים חמורים ביותר. והעתה נות החלה מפרסמם אותם. לא אלך ואמנה כולם. אך אזכיר מקרים בולטים:

מר מרק רדצקי הוא נוצרי הגשוי לגברת תמרה אנגלמן, שאביה, מר רומן אנגלמן, הוא יהודי הגרוש מאמה שדתה נוצרית, על-פי הודעת מר רדצקי ב"מעריב" מיום כ"ב באייר. כלומר גברת אנגלמן איננה יהודיה. מר מרק רדצקי וגברת תמרה אנגלמן נישאו בפולין. מר מרק רדצקי הגיע ארצה דרך וינה, חמישה חודשים אחרי שאשתו עלתה לארץ, אף היא דרך וינה, ולא ידוע אם ומה הצהיר אצל פקדי הסוכנות בווינה. מר מרק רדצקי עלה ארצה וגרשם בתעודת הזהות שלו כיהודי. מר מרק רדצקי פנה לבית-המשפט בבאר-שבע, תיק המרצה 603/70, בדרישה לשנות את רישום דתו מיהודי לנוצרי, כי לטענתו הוא נוצרי שנטבל בכנסייה הקתולית בעיר לודז' בפולין.

והנה ביום כ"ה באייר נתפרסמה ידיעה על שלוש משפחות של עולים, שאחת מהן הצהירה לפני פקדי משרד הקליטה בלד כי הנם נוצרים ולמרות הכל גרשמו כיהודים. משפחה אחרת הודיעה כי קיבלה אשרות עליה בקונסוליה בזכות דודתם שנישאה ליהודי, אך הם נוצרים ולא נשאלו אף על לאומיותם ודתם. הם מבקשים כעת רשות לצאת את הארץ ועושים לנו טובה כי מוכנים לשלם למדינה את הוצאות הבאתם ארצה.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פרוש, להצעה באותו נושא.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. מאז סטתה הממ-

פקידי משרד הקליטה כיהודיה, מבלי שביקשו ממנה להציג אישור כלשהו על דתה. העולה פנתה למשרד הפנים בבקשה לשינוי רישום הדת כי היא נוצריה, אולם נאמר לה, כי עתה חייבת היא להוכיח כי אינה יהודיה. אנשי המשרד הציעו לה גם כמה דרכים לעשות זאת: להציג מסמך כלשהו על הכנסיה או תעודת נוצריה, להביא אישור מכנסיה בארץ או להשיג פסק-דין הצהרתי מבית-משפט מחוזי."

מה יוצא מסיפור זה? למשרד הקליטה ולשלחיו הסוכנות מכשיר אוטומטי שממנו יוצאים יהודים. הם רושמים ללא בדיקות "יהודי" לגבי לא-יהודים, ולפני משרד הפנים מקובלת התחיקה; הרואה ברישום על-ידי שליחי הסוכנות ומשרד הקליטה מסמך שיש להפריש, ואם אין מסמכים מסיבות כלשהן, הוא מקבל את הרישום שהוא למעשה מסולף.

והנה עוד מקרה שגם הוא נתפרסם השבוע: עולה מריגה, בוריס. שרף, יליד העיר ריגה שבלטביה, הגיש בקשה. הוא מספר בבקשתו — שהוגשה באמצעות פרק-ליט, עורך-דין מגישה בר-שלטון — כי נולד לאביו היהודי, יעקב, ולאמו צילה-מריה, נוצריה פראבוסלבית, ילידת קרים, ממוצא טאטארי. כאשר עלה לפני עשר שנים לארץ, נרשם כאן כיהודי. באחרונה ביקש ממשרד הפנים לרשמו כבן הלאום הרוסי. הוא מבקש מבית-המשפט המחוזי בתל-אביב לתת פסק-דין הצהרתי, כי הוא בן הלאום הרוסי ובן הדת הנוצרית פראבוסלבית. כלומר, הוא מבקש שיכירו בו כלא-יהודי. הוא נוצרי.

כאן קיים שוב אותו הדבר. משרד הקליטה משתמש במכשיר אוטומטי כדי לרשום גם נוצרי כיהודי. ואתה, שר הפנים, אלף סליחות ממש, ייתכן שבפרוצדורת התיקנה הפורמלית אין לך אפשרות אחרת, אבל אם משרד הקליטה מקל ברישום לא-יהודי כיהודי, יש צורך שתתן דעתך על כך ולא תוכל להסתמך על זה שהם רושמים לפי מסמכים בדוקים.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הכרחי לקיים דיון בנושא זה, כי מתפתח כאן לפנינו מצב רציני שהוא חמור הרבה יותר ממה שתיארו לעצמם חוזי שחורות. בדרך האחורית רוצים -לקעקע את יסוד היסודות של עמנו וליצור מצב שבו יהיה יהודי כל מי שעולה לישראל, גם אם הוא גוי נוצרי. בכוחות נפש עילאיים לחם עמנו במשך אלפי שנות גלות כדי לא להתבלבל בתוך העמים, והנה לפנינו כאן סכנה של טמיעה, חס וחלילה, של סילוף הזהות היהודית דווקא בארץ קדשנו.

אבות ואמהות בתפוצות הגולה, שרצו להציל ולדיהם מצפרי הטימניה וההתבוללות, שלחו בניהם לארץ ישר-אל כדי לחסן אותם מפני התבוללות. למה הגענו? מגילויים אלה של רדצקי, גרסטל ובוריס שרף אנו רואים כי מתהלכים כבר עכשיו גויים עם תעודות "מסולפות" שהם יהודים, וכך מי יודע למה נגיע כעבור שנים באשר לא נדע מיהו יהודי.

כאשר החל לפעול בווינה המכשיר האוטומטי שממנו יצאו יהודים, כאשר חשו מה מסתתר במכשיר האוטומטי של גירות וינה והתחלנו להתריע, קמו נגדנו בצעקה כי בזה מתנכרים אנו עלליית היהודים מרוסיה. מה המציאות? לפני רשימה של 64 גיורי וינה. רק שלושה מהם הם מרוסיה. עם עלייתם של היהודים מרוסיה בזמן האחרון אנו שומעים קול זעקה מחד, ואני אקרא כאן מכתב, שנשלח לראש הממשלה, ועליו

הנה לפניכם ערימת קטעי עתונות של הימים האחרונים וכך זה נמשך חודשים. אנו רואים את המצב במלוא התומרה. כאשר נפרצה הפירצה לפני כשנתיים בתחילת הדיון בתיקון האומלל בחוק השבות התרענו כי ראינו בפירצה זו פירצת הגדרות ששמרנו עליהן ואשר שמרו עלינו.

אמר הקדוש הרב אהרון ליון מרישא: ואם בחוקותי תמאסו ואם את משפטי תגעל ונפשכם בבלתי עשות כל מצוותי — אלה שמבקשים לפרוק מעל עצמם את עול התורה והמצווה הרי בראשונה הם מתחילים לזלזל בחוקי התורה ולמאוס בהם בטענה שהם בלתי מובנים ואדם אין לו לעשות דברים שאינם מובנים לו. אולם אין זו אלא אמתלה בלבד, שהרי אחר כך הם מבטלים אפילו את מצוות התורה שטעמיהן מובנים ומובהרים, משום שכל כוונתם אינה אלא לפרוק עול. זהו שאמרה התורה: ואם בחוקותי תמאסו — אם בתחילה תמאסו בחוקים שאין טעמיהם גלויים ומובנים לכם — הרי אחר כך את משפטי תגעל ונפשכם ולא תרצו לקיים אפילו את המצוות שהן בגדר משפטים בעלי יסוד הגיוני ברור, כי בסופו של דבר אין הכוונה אלא לבלתי עשות את כל מצוותי ולהפר את בריתי.

לצערנו הגדול ולמגינת לבנו לא שמו לב לאזהרתנו. הזהרנו וחזרנו והזהרנו ובמשך שנהיים אלה, מאז שהתחיל הדיון לא התדמנו שום הזדמנות מלהרתיע על חומרת הפירצה בחומת היהדות על-ידי ההתעלמות מעקרונות היסוד של מיהו יהודי.

והנה הגענו למצב אומלל כזה, כפי שהתבטא הנוצרי מרק רדצקי הלוחם כעת להשתחרר מהזיוף, שהדיבוק לו תו של יהודי. הוא אומר: בווינה אפילו לא שאלו אותי שאלות. כאילו הוכנסתי לתוך מכשיר אוטומטי שממנו אתה יוצא עולה חדש יהודי. הסיפור של מרק רדצקי מזעזע. הוא משקף את ההפקרות שהשתררה. הוא משקף את ההתפרקות. הוא משקף כמה אנו עושים את עצמנו פלסטר, ללעג ולקלס. וכך מספר מרק רדצקי ב"מעריב" מיום כ"ג באייר: הוא נוצרי, נולד בלודז' שבפולין להורים נוצריים. הוא מכריז ואומר שאינו מאמין באלוהים ואינו מאמין בשום דת. אין לו כל זיקה לדת. אשתו, אשר נולדה גם היא לאם נכריה, עלתה ארצה וגם היא רצה לבוא הנה ולהצטרף לאשתו. לא שאלו אותי שאלות, כך הוא מספר. כאילו הוכנסתי לתוך מכשיר אוטומטי שממנו יצאתי עולה חדש יהודי. אבל הוא לא רוצה בכך. הוא לא רוצה להיות יהודי. הוא לוחם באמצעות בתי-המשפט כדי לבטל את הרישום שלפניו הוא יהודי. ומה המצב? כדי להירשם כיהודי מוכן, כהגדרתו של מרק רדצקי, מכשיר אוטומטי שממנו יוצאים יהודים. כדי לבטל רישום מסולף כזה דרושה כבר פרוצדורה ארוכה.

אילו לא היה מרק רדצקי מגלה את הזיוף, היה מתהלך כאן כיהודי. לא היינו יודעים שגם אשתו היא בעצם נכריה.

חברי הכנסת הנכבדים, הביטו וראו למה הגענו — לסילופים, לזיופים, ואת הייחוד הקדוש המקדש מאז היותנו לעם אנו עושים פלסטר; אנו עוקרים יסוד היסודות של קדש הקודשים של עמנו, משפילים כבודנו. הגויים הנוצרים, שאנו רוצים להעניק להם זהות יהודים, מתקוממים ומוגישים משפטים. מרק רדצקי אינו היחיד. הנה עובדה שנייה: "גב" יולאנד גרסטל עלתה לארץ עם בעלה היהודי לפני כחודשיים. בנמל התעופה לוד רשמוה

הו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לשר הפנים.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין לי ויכוח עם שני המציעים על הערכים של קדושה וטהרה ועל החיוב שחל עלינו מבחינת ההלכה.

היה בדעתי להציע מקודם להסיר את ההצעות מסדר היום — —

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
כן צריך להיות.

שר-הפנים י. בורג:

— באשר מקובל בכנסת שהעברה לוועדה יש בה משום הכרה כלשהי בטענות שמעלים. אבל נמלכתי בדעתי ואני רוצה להציע להעביר את העניין לוועדה, מפני שאני מעוניין להפיר את העלילות הקיימות מסביב לו. אני מוכן להודות שיש צורך בבירור של כמה וכמה פרטים ואין להתפלא על כך בביורגריה המסובכת של דור כזה.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
למה הן עלילות?

שר-הפנים י. בורג:

אני אומר מיד. אני אמרתי שיש ביוגרפיה מסובכת לדור הזה. אצלי הדיבור על "מכשיר אוטומטי בווינה" הוא מעין עלייה, כי הרבנות לא פסקה כך והעמדת העניינים בצורה כזאת אינה נכונה. אני בהחלט בדעה שאם קורה מקרה של הטעיה הרי האיש הזה יהיה אחראי.

רישום האוכלוסיה משנת 1947 במסגרת המיפקד של מירשם התושבים נערך לפי הצהרתו של האדם. יכול להיות אדם שדובר לא-אמת, אבל רק לאחר שהדבר מתגלה יודעים על כך. יש מי שאיננו דובר אמת בענייני מס, יש מי שאיננו דובר אמת בענייני כס, ויש מי שאיננו דובר אמת בעניינים שהם קדושים לכולנו. אנו נפנה לבית-המשפט, כשם שצריך לעשות לפי החוק, כדי לבדוק מה קרה במקרה שאדם רוצה לשנות את תוכן הצהרה שלו. במשך השנים אירעו כמה מקרים בודדים של אנשים שביקשו לתקן את הרישום שלהם מיהודי ללא-יהודי, או אנשים שרצו לשנות את הרישום מלא-יהודי ליהודי. דברים כאלה קורים. הילד גדל, מתגלה מסמך, מתקבלת ידיעה, ובית-משפט מוס' מן לדון בכל שיעונו של הצהרה. אני חושב שזוהי פרוצ' דורה הראויה למדינה.

איננו מעוניינים שאדם יירשם לפי דת שאיננה דתו. איננו רוצים שיהודי יהיה רשום בתור נוצרי, או שלא-יהודי יהיה רשום בתור יהודי. מכאן ועד האווירה שנוצר'ה על-ידי דברי ההנמקה ששמענו, הדרך היא ארוכה ביותר.

אערון בדיקה קפדנית ומדוקדקת בכל מקרה שיגיע לידיעתי. אני רוצה לומר שנעשה הכל מטעם המשדר על-מנת שהרישום יהיה כהלכתו.

היות שאני מעוניין שהדברים יבואו על תיקונם ושנגיע לאמת, והיות שאינני גורס ויכוח על איש זה או אשה זו עם ציון השם והכתובת מעל במת הכנסת, אני מציע להעביר את ההצעות לדיון בוועדת הפנים.

חתומים 124 עולים מברית-המועצות. הם כותבים: "אנחנו, שארית הפליטה, יהדות רוסיה, שבמשך עשרות בשנים נשאנו על גבנו את עול קיומה של האומה, אנחנו, שמשפטי מוות, עינויי גוף ונפש וגירושי סיביר לא שברו את רוחנו ובמידה מסויימת הצלחנו לעצור את ההת' בוללות שעשתה בנו שמות בהשראתה של היבסקציה ימח שמה, ובמיוחד בעשר השנים האחרונות, בגבור הרצון והתקווה לעלות לארצנו הקדושה, התמעטו גישו' אי התערובת יען כי ידעו האנשים כי בצורה כזו אי' אפשר יהיה לעלות למדינת ישראל. ומה גדול צערנו וכאב נפשנו בדאונתנו כי חוק שנתקבל באחרונה פותח אפשר' רות להכניס גויים בתוך עמנו, באמצעות גיורים פיקטי' בים." כך כותבים 124 יהודים מרוסיה, "ורישומים כז' בים ההופכים גויים ליהודים, הלא זוהי מטרת היבסקציה הבולשביקית, המבקשת לחסל את עמנו. גברת מאיר היקרה, אנא רחמי על שארית הפליטה ותקנו את החוק בהתאם להלכה, כדי לא לאכזב ולא לייאש את יושבי הגולה הרוסית, המייחלים לעלות למדינתנו, והרוצים לראות אותה מדינה יהודית."

הצעה הזאת של 124 יהודים מברית-המועצות "רחמו על שארית הפליטה ותקנו את החוק בהתאם להלכה" היא הצעה שצעקנו כאן מעל הבמה הזאת עם קבלת החוק, ואת הצעה הזאת צועקים אנו בכל עת ובכל הזדמנות. צעקה זו נשמעת בכל רחבי העולם היהודי: רחמו על שארית הפליטה.

הביטו וראו לאן הגענו: לא רק גיורי וינה, לא רק גיור פיקטיבי, אלא גם הגעתם לפדדוקס, שנוצרים שעלו לארץ ישראל צועקים: הניחו אותנו. הם אינם יהודים ואינם רוצים להיות יהודים, ומשדר הפנים, הצמוד לתחיקה הפורמלית, אומר: עברתם את המכשיר האו' טומטי של משרד הקליטה, של הסוכנות, וגרשמתם ציהודים. זאת, גם אם לא התגירו, גם אם לא נימולו, גם אם לא הוטבלו, גם אם הם צועקים שהם נוצרים מדור דור. כל זה לא מועיל. הם נשארים רשומים יהו' דים. בית-המשפט יוכיח אחרת. איזה מין עולם הפוך הוא זה? כדי להירשם כיהודי מספיק מכשיר אוטומטי. אין צורך בקבלת מצוות, אין צורך בגיור, אין צורך בהוכחות. אולם כדי לבטל סילוף המכשיר האוטומטי יש צורך בפרוצדורות משפטיות והוכחות. למה הגענו ולאן נגיע?

אני פונה לכל חברי הכנסת הנמצאים כאן, אתם, כבנים לאבותיכם ולמסורת הדורות של עם ישראל, שה' חזיקה אותנו בגלותנו, ואני פונה במיוחד לחברינו מסיעת ממד'ל: אתם יודעים, שאילו הייתם עומדים יחד אתנו על המשמר בקבלת החוק האומלל הזה של התיקון בחוק השבות, והייתם עומדים על כך שיהיה גיור לפי ההלכה, לא היינו מגיעים להידרדרות כזאת, ולא היינו מגיעים למה שעלולים אנו להגיע — לסכנה של טמיעה והתבוללות, דווקא בארץ ישראל, שבה קולטים אנו את שארית פליטתנו. אחים בממד'ל, בידיכם המכשלה. הייתי רוצה לראות איך הממשלה הזאת היתה יכולה לעמוד בתיקון שהציעה בחוק השבות, אילו הייתם עומ' דים אתנו ביחד. ככואבים את הכאב הזה נתלכד יחד עם יתר החברים כדי לקעקע את הפירצה הזאת אשר עלו' לה, תלילה ותלילה, להביא טמיעה והתבוללות בארץ קדשנו, וזאת תהיה הסכנה הגדולה ביותר למהות היה' דות ולהגדרה מי הוא יהודי.

היו"ר מ. ביבי:

אני שואל את המציעים האם הם מסכימים להצעת השך להעביר את הצעותיהם לדיון בוועדת הפנים.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
אני מסכים להצעה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אני מסכים להצעה.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

אני מציע, בלי לנמק, להסיר את העניין מסדר-היום.

הצבעה

ההצעה להסיר את העניין מסדר-היום
לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את העניין לוועדת הפנים
נתקבלה.

5. התעוררותן של בעיות עירוניות ובין-עירוניות דחופות לרגל הפעלתם הקרובה של מטוסי ג'מבו

היו"ר מ. ביבי:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שובל: התעוררותן של בעיות עירוניות ובין-עירוניות דחופות לרגל הפעלתם הקרובה של מטוסי ג'מבו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בעוד שבועות מספר ינחת בשדה התעופה לוד מטוס הענק הסילוני הראשון, הבואינג 747. תוך זמן לא רב יהיו הג'מבו-ג'טס חלק בלתי נפרד של מערכת התחבורה האווירית של מדינת ישראל. אני מקבל התפתחות זו בברכה. מדינת ישראל, אולי יותר מכל מדינה אחרת, מעוניינת בפיתוח הולך וגובר של הקשר האווירי עם ארצות חוץ, והכנסתו של מטוס הבואינג 747 הוא שלב חשוב ומהפכני בתהליך זה. אולם מסתבר שברכה זו בתחום הקומוניקציה, קללה בצדה; היא תגרום סבל נפשי וגופני לרבבות אזרחים המתגוררים היום בסביבתו הקרובה והרחוקה של שדה התעופה לוד.

זוה עוד לא הכל, כי הרי כולנו מבינים שמטוסי הג'מבו אינם אלא סנונית ראשונה של המהפכה בתחבורה האווירית; תוך מספר שנים יתחילו להפעיל את מטוס ה"קונקורד" ומטוסים על-קוליים אחרים, ואז, רים אנשי רפואה, שרעש של מטוס על-קולי עלול להרוס את רקמת המוח וכן רקמות אחרות בגופו של אדם.

אולם אני כבר אמרתי שאני יוצא מנקודת מוצא, שהן עידן סילוני-הענק והן קיומו של שדה התעופה לוד הם עובדות קיימות. זוהי אם כן האקסיומה שהנחתה את משרד התחבורה, את מינהל התעופה האזרחית, בכל תכניותיהם ושיקוליהם. בשנים עברו הונהג גם משרד התחבורה את הטיפול בבעיית רעש המטוסים, אולם אני שמח לציין שמאז השנה האחרונה היה משרד התחבורה אולי ער יותר מכל משרד ממשלתי אחר לבעיות הסביבתיות הנובעות מהפרעות הג'מבו. שר התחבורה הקודם, מר עזר וייצמן, יזם הקמת ועדה בין-משרדית, בהשתתפות נציג מלר"ם, לבדיקת מטרד הרעש הצפוי ממטוסי הענק. שר התחבורה הנוכחי, מר שמעון פרס, אף הזמין מומחה ידוע בבעיות מטרד רעש מטוסים, את הפרופסור ריצ'רדס מאנגליה, כדי להיוועץ בו בנושא.

עבודתה של הוועדה הבין-משרדית אמנם עוד לא נגמרה, אך אין לי ספק שעל סמך מסקנותיה יקבע מינהל התעופה האזרחית תקנים ברורים לגבי מסלולי הטיסה ולגבי עצמת הרעש המותרת בהם, ואפשר להגביל את רעשם של מנועי הג'מבו.

אינני נמנה עם אלה אשר מבקשים להזיז את מחוץ השעון אחורנית ולשוב אל חיק הטבע הטהור והבלתי מושחת; אני מאמין שהטבע חייב לשרת את האדם, ולא להיפך, אולם נדמה לי שכאשר נאמר "מלא את הארץ וכבשوها..." הנה ננתנו לכאן את כל עשב וזרע וזרע אשר על פני כל הארץ, לא התכוונו לכך שנהפוך את כדור הארץ למקום ששוב לא נוכל לחיות בו. מומחים בתחום האקוסטיקה והרפואה מזהירים אותנו, שעם כניסתם של מטוסי הג'מבו לשירות, עלול להיגרם נזק בריאותי, גופני ונפשי כאחד, לכל מי שיהיה מצוי ברצועת ההמראה והנחיתה שלהם, וזאת בנוסף על פגיעה ברכוש ועל שיבוש אורחות החיים בישובים שנמצאים בטווח הפגיעה.

כדי למנוע אי-הבנות אני רוצה להבהיר תיכף ומיד, שאינני מתכוון להציע כאן שיעבירו את נמל התעופה הבין-לאומי שלנו למקום אחר. ייתכן שיבוא יום והתחבורה היבשתית בארץ נתייה מפותחת כל כך, שאפשר יהיה לבנות שדה תעופה במרחק יותר גדול — אבל זוהי אנו דאיי שלא דנים היום. גם העברתו של הנמל לחולות ראשון-לציון איננה באה בחשבון, כנראה. נמל התעופה בלוד הוא אם כן עובדה קיימת, לפחות לטווח הנראה לעין. אולם נראה לי שמשרד הממשלה הנוגעים בדבר — ובראש ובראשונה משרדי הפנים והבריאות — לא עשו מספיק, אם בכלל, לבדיקת הבעיה ולחיפוש דרכים לה-

מצד שני. את הליקוי השני, כלומר: חוסר ההתחשבות באזרח, בצרכיו ובבעיותיו, לא נפתור כנראה עד שנשנה במדינה הזאת את שיטת הבחירות, כדי ליצור קשר של ממש בין הבוחר לבחור. אולם בקשר לליקוי הראשון — התיכנוני — נדמה לי שיש לכנסת תפקיד, ואני מתכוון ליוזם הצעת חוק ברוח זו, כבר בשבועות הקרובים.

מה עלינו לעשות, אם כן? מה עלינו לעשות עכשיו אני מציע לשר הפנים להורות לצוות חוקרים מתאים להמשיך את עבודתה של הוועדה הפועלת לפי הנחיות שר התחבורה, ולערוך מחקר יסודי מן האספקט של תושבי הסביבה לגבי המצבים העלולים להתהוות אצלם כתוצאה מהפעלת סילוני הענק. אני מציע שעד אשר המחקר הזה יהיה מוכן ובדוק תוקפא כל בנייה, כל עבודת פיתוח בנתיב ההמראה והנחיתה. אני מציע שתובדק האפשרות לספק לתושבים במקומות מסוימים חמרי בידוד אוטמי קול ורעש כדי להקל את מצוקתם. ואני מציע, עם כל הצער והסבל הכרוכים בכך, להתחיל לחשוב על הצורך, שחלק מתושבים אלה — לא כולם, כמובן, אך בוודאי חלק מהם — יצטרך לעבור בבוא הזמן למקומות ישוב אחרים, וצריך לעשות את ההכנות הדרושות לכך בעוד מועד.

אני שמח להדיע שהמנהל הכללי של משרד התחבורה, מר רמון הראל, אישר לי הבוקר כי המסלול הח"דש, כלומר, אותו נתיב העובר מעל לישובים שהוכרזו, יופעל רק בעוד שישה חודשים. יש איפוא שהות מספקת לעשות את הדברים שהצעת.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לכבוד שר הפנים.

שר הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מציע להעביר את הנושא הזה לוועדת הפנים. אנו מדינה קטנה יחסית עם תחבורה אווירית רבתי באופן אבסולוטי. הבעיה שהועלתה היום כאן ידועה, ונמצאת בטיפולם של מוסדות התיכנון ומשרד התחבורה גם יחד. לשם כך מונע ועדות שונות לאיתור שדה תעופה חדש או מסלול חדש, הנקרא גם "המסלול השקט". לבסוף, העניין הובא לידיעת המועצה הארצית לתיכנון. הוחלט לאשר את הצעת משרד התחבורה בדבר הקמת "המסלול השקט". הוא עובר דרך ריכוזי אוכלוסיה מינימליים יחסית, במ"קומות דרום חולון, לוד, בית-דגן. הממשלה נתנה את אישורה לכך.

יחד עם זה מונתה ועדה שתבדוק את המגבלות אשר נובעות מאישור "המסלול השקט", כדי שיהיה מינימום של הטורדה לאותם האזורים המאוכלסים. כמו כן הוקמה ועדת ורדי, שבה משתתפים נציגי משרדי הבריאות, הפנים, השיכון והתחבורה, וכן משתתפים שם גם גורמים מקומיים. חברי הוועדה הזאת התייעצו עם מומחים מחוץ-לארץ, ומחכים עכשיו באופן מיוחד לבואו של הפרופסור ריצ'רדסון מארצות-הברית, אחד המומחים העולמיים, על-מנת לשמוע חוות דעת נוספת. הוועדה טרם סיכמה את דיוניה, ובוודאי תגיש את מסקנותיה.

חולון מתעדת לנטוע בדרום חולון פארק גדול, שלא יכלול אזור מגורים בדרום. ולכן, כשיעבור שם המסלול, הוא לא יפריע כל כך. כמו כן הוחלט בוועדה המחוזית בתל-אביב לא לאשר כל תכניות נוספות בד"רם העיר חולון, הגובלות באזור של "המסלול השקט".

אולם, כנסת נכבדה, מטוס הג'מבו איננו בא עלינו כך לפתע, איהו מין חידוש טכני שלא ידענו עליו תמול שלשום. כל פרטיו, תכונותיו, מעלותיו, חסרונותיו, ידועים היטב זה שנים רבות. ואפילו חברת "אל על", אשר עומדת להפעיל את המטוס הראשון שלה בעצם הימים האלה — ואני מאחל לה הצלחה בכך — הוזמינה אותו כבר לפני שלוש שנים לפחות. ואני שואל: איפה היו הרשויות הממונות על התיכנון העירוני והבין-עירוני בארץ במשך כל השנים האלה? והיכן היה המשרד המטפל בבריאותו של הציבור כל אותה עת? האם איש במשרדים האלה לא שמע על כך?

בחולון ותוכנה שכונה חדשה — קריית שרת — ממש במסלול התעופה המיועד של הג'מבו, איש ממש-רד הפנים לא אמר לאבות העיר חולון שהם עומדים להביא אסון על המשתכנים החדשים. אך למולם היה ראש העיר מר אילון ער לבעיה, ותיכנון-הנפל שונה בדגם האחרון.

אך מה קרה במקום ישוב אחר, בבית-דגן למשל? מכתבתו של צבי דימון ב"ידיעות אחרונות" אנו למדים שעוד בתחילת שנה זו עמדה "חברת שיכון" להקים במקום שכונה חדשה, 130 יחידות דיור חדשות. זאת ועוד: בארבע השנים האחרונות אכן הוקמו בעירה 83 יחידות דיור. ולא רק בבית-דגן; גם בחמד, בצפרייה, במשמר-השבעה, ובדרום חולון הגדילו אנשים את בתי-הם, רכשו רהיטים, הרחיבו את משקיהם. וכל אותו זמן לא טרד משרד הפנים לומר דבר על הסכנה הנשקפת להם. תכניות בנייה אושרו כרגיל, הוצאו לפועל. עד שיום בהיר אחד, בסוף השנה שעברה, התעורר מישהו במשרד הבריאות והסב את שימת לבו של משרד הפנים, ואז הוקפאה הבנייה בבית-דגן.

ואולם עוד בשנת 1966, כלומר לפני חמש שנים בדיוק, נקבע על-ידי גורמי התעופה הנתיב האווירי הח"דש שבו ישתמשו, בין היתר, מטוסי הענק: לוד, בית-דגן, מולדת, חולון ומערבה לים. ובהתאם לכך גם תוכנן ונבנה המסלול החדש בלוד, ב-1966. מאותו רגע חייב היה משרד הפנים, שהוא הלכה המשרד המטפל בתיכנון הפיזי של המדינה, לדאוג לכך שמתחת לנתיב של המסלול החדש לא ייבנו עוד בתי-מגורים חדשים, שלא תיקבענה עובדות קיימות חדשות, אשר ביטולן י"הפך אחר כך לבעיה קשה שבעתים.

משרד הפנים נמנע משום-מה מלהדיע לתושבי הישובים האלה שתוך שנים מספר יחלפו מעל בתיהם בגובה נמוך מטוסי סילון. שרי הפנים והבריאות, כמי מוגים על חוק כנוביץ, אותו חוק כנוביץ האומלל שה"פך סמל לחוק שמזלזלים בו במצח נחושה כמעט בכל מקום, היו בעצם צריכים עוד ב-1966, ואם לא ב-1966 — הרי ב-1967 או 1968 או 1969, בכל אופן פעם היה צריך לעשות זאת — לערוך מחקר יסודי על המצבים הצפויים במקומות אלה ולתכנן ולייעד את קיומם ועתידם בהתאם לממצאי המחקר.

אדוני שר הפנים, ואדוני שר הבריאות שאיננו כאן, האם נערך מחקר כזה בארץ עד עצם היום הזה?

אדוני היושב-ראש, אינני מעלה על הדעת שה-אחראים למחלל הזה, ולא חשוב איפה, לא חשוב באיזה משרד ממשלתי, היו להם כוונות רעות או נסתרות. זוהי פשוט מאוד התופעה הרגילה של חוסר תיאום תיכנוני ארצי מצד אחד, ואי-התחשבות באיש הקטן, באזרח,

— הצעות לסדר-היום (בורג, ביבי, שובל); חוק בתי המשפט (תיקון מס' 4) (ביבי, גולדשמידט) —

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):
כן.

היו"ר מ. ביבי:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שובל לוועדת הפנים. נצביע.

הצבעה

ההצעה להעביר לוועדת הפנים את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זלמן שובל נתקבלה.

הוועדה המחוזית ברמלה סירבה לאשר בנייה נוספת בבית-דגן הנמצאת על ציר הפרוודור של מסלול הת-עופה, ומונתה ועדה במשרד הפנים על-מנת למצוא פתרון לאיכסון שיכוני בית-דגן, לאזור הבנייה שהובטח והוקפא.

אי לואת, ומתוך התחשבות בבעיות שהועלו כאן, אני מציע להעביר את העניין לוועדת הפנים.

היו"ר מ. ביבי:

אני מודה לשר הפנים ושואל את חבר-הכנסת שובל אם הוא מסכים להצעה?

ד. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 4), תשל"א—1971 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ. ביבי:

הטיפול לא הגיע לאותה נקודה הוא יועבר, לפי התקנות שהשר יתקין, לבית-משפט השלום.

הנקודה השלישית בסעיף 3 הממוזג היא, שבמקום לומר "רשאי בית-המשפט המחוזי" להעביר את התיק לבית-משפט השלום, נאמר: "יוסיף בית-המשפט המ-חוזי", ולא רשאי, דהיינו ההחלטה הזאת איננה נתונה לשיקול-דעת ולכן איננה יכולה להוות נושא להתדיינות, אלא לפי קריטריון שנראה לנו ברור במידה מספקת, יוחלט ויונהג. הדברים יהיו ברורים ואנחנו מקווים, שביום הפעלת החוק הזה, ב-1 ביולי 1971, באמת תבוא הקלה לבית-המשפט המחוזי, ואילו בית-משפט השלום יוכל לעמוד במעמסה הנוספת הזאת.

לאחרונה, נאמר בסעיף 3 החדש: "לפי תקנות שיתקין שר המשפטים". התעוררו כמה שאלות, כגון לאיזה בית-משפט שלום מבית-משפט השלום הנמצא אים בתחום או באזור בית-המשפט המחוזי, יועבר כל תיק מאלה שלפי החוק החדש בית-המשפט המחוזי יחזיר או יעביר לבית-משפט השלום. על הנוסח הזה הושגה הסכמה כללית של כל הוועדה. גם על שתי ההסתייגויות שהיו בתחילה, ויתרו. על כן אני מבקש, שהכנסת תצביע ותאשר את החוק בצורתו הנוכחית.

היו"ר מ. ביבי:

נעבור להצבעה.

הצבעה

סעיפים 1 — 3 נתקבלו.

היו"ר מ. ביבי:

אני מעמיד להצבעה את חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 4), תשל"א—1971, בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 4), תשל"א—1971, נתקבל.

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לסעיף ל"ב של סדר-היום: חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 4), תשל"א—1971, קריאה שנייה וקריאה שלישית. החוק חוזר אלינו מוועדת החוקה, חוק ומשפט ללא הסתייגויות. רשות הדיבור ליושב-ראש הוועדה.

יוסף גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הגני מתכבד לה-ביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק בתי המשפט (תיקון מס' 4), תשל"א—1971, לאחר שדנו בו בוועדה והשלימו, הכהירו וחזיקו כמה נקודות שיש בחוק הזה, שעל מטרתו העיקרית אין צורך לדבר, כי הדברים הוב-הרו היטב בדברי הפתיחה של שר המשפטים.

סעיף 1 נשאר ללא שינוי, ועל-ידי כך אנו מגדילים את תחום הסמכות והטיפול של בית-משפט השלום ומקילים את עומס היתר המוטל על בתי-המשפט המחוזיים.

בסעיף 2 יכולנו עכשיו, לאחר שנקבע המועד לה-באת החוק לקריאה שנייה ושלישית, לקבוע את מועד תחולתו ב-1 ביולי 1971. החדש הזה — קצת יותר מחודש — דרוש לשר המשפטים ולמשרדו כדי להתקין אותן תקנות מעבר שמדובר עליהן בסעיף 3.

סעיף 3 הוא מיוזג הסעיפים 3 ו-4 שבהצעת החוק שהביאה הממשלה לכנסת. בנוסח הממוזג יש 2—3 עניינים שאני רוצה להזכיר אותם. האחד הוא, שבמקום הנוסח "בית-המשפט", שלא אמר באיזה בית-משפט מדובר, נאמר עכשיו בתחילת סעיף 3 "בית-משפט השלום".

תיקון שני בנוסח המוצע היום לכנסת לאישורה הוא, שבמקום "שמיעת ראיות" תמצאו את הביטוי "שמיעת עדים"; זאת מפני שהביטוי "שמיעת עדים" קובע בצורה ברורה וחד-משמעית יותר אותו מועד שממוי והלאה נשאר התיק בבית-המשפט המחוזי, ואם

ה. הצעות לסדר-היום

1. היתר עבודה בשבת פרשת במדבר, להתקנת מעבר תת-קרקעי לרכבת בחיפה

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנחנו חוזרים לסעיף ט"ו בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. רשות הדיבור לחבר-הכנסת פרוש להצעתו לסדר-היום: היתר עבודה בשבת פרשת במדבר, להתקנת מעבר תת-קרקעי לרכבת בחיפה.

מונח פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשבת שעברה קיים שר העבודה מר יוסף אלמוגי הבטחתו ולא נתן היתר עבודה בשבת להקמת מעברים תת-קרקעיים מתחת לפסי הרכבת בחיפה. ביום שני זה הודיע לי שר העבודה, כי אם יתבקש על-ידי משרד התחבורה לתת היתר לעבודה בשבת, עליו לתת את ההיתר והוא יתן אותו. מבחינה זו אני מעריך מאוד את שר העבודה שלא הולך אותנו שולל וגילה לנו את אשר הוא עומד לעשות. ביקשתי מיד דיון דחוף בכנסת. דברי מכוונים לא רק אליך, אדוני שר העבודה. ברור, אתה השר שבסמכותו לתת היתר או לא לתת, אבל שמעתי הסברך כי אתה קשור לחוק ולהנחיותיו. אין צורך לומר עד כמה אנחנו, נציגי יהדות התורה, רואים בחומרה רבה עצם האפשרות לפגוע בעיקר העיקרים, בקדושת השבת, וה' עובדה שהכנסת מרהיבה עוז להתיר מה שתורתנו אסרה. אין צורך לומר עד כמה אנו, סיעת אגודת ישראל, רואים בחומרה עצם החוק וסעיפיו המאפשרים היתרי עבודה בשבת. סיעתנו אינה חדלה מלהתריע, גם כאשר היו כאלה - ויסלחו לי חברינו מסיעת המפד"ל - שראו בחוק הזה אפשרות לצמצם מתן היתרים לעבודה בשבת. כשראינו את סעיפי החוק חזינו מיד שזה בא לא לצמצם מתן היתרי עבודה בשבת, אלא לאפשר מתן היתרי עבודה. אנו לא נתנו אמון בחוק הזה. אני שמח לציין - וצינתי גם לפני שבוע - את ההתעוררות בסיעת המפד"ל עד כדי הוצאת חוברת מיוחדת, כדי להעמיד את הנושא הזה בכל חומרתו. אני מבקש מכם: המשיכו בדרך זו, כי השבת הגיעה למצב כזה שעל כלולו החובה לדעת את אשר לפנינו ולעמוד במערכה. ביקשתי דיון דחוף, ואני פונה בראש וראשונה אליך, שר העבודה, כי בסופו של דבר בידך ביצוע החוק; ואנו פונים גם לשר התחבורה, ואם שר התחבורה איננו בארץ, מופנית פנייתנו לממלא-מקום שר התחבורה. אני חייב להגיד כי זה מעיק עלי. מטובי רבני חיפה הופיעו אתמול וביקשו פגישה עם סגן שר התחבורה. הוא לא ניאית לקבל אותם. ישב לידם ולא קיבל אותם. זה פגע בנו קשה מאוד. זו התעלמות. כאשר שאלתי אותו לעצם העניין למה למשרד לבקש היתר זה, הוא השיב עצמו כאילו אינו יודע על מה מדובר. אינני חושב שזו הדרך הנכונה למי שקיבל תפקיד חשוב כזה כסגן שר התחבורה. בכל אופן, אני פונה לממלא-מקום שר התחבורה ומבקשו לתת את הדעת לחומרת הדבר של בקשת היתר לעבודה בשבת בחיפה. אני פונה גם לכבוד שר הדתות, שהוא חבר הוועדה למתן היתרים לעבודה בשבת, לד"ר שר כיום הוועדה, כי אם בשעתו נבחרה הוועדה, היא הכתובת הראשונה למשאלתנו לא לתת היתרי עבודה בשבת. מונחת לפני חוברת שהוציא העתונאי מר יונה כהן על פרשת ההיתרים לעבודה בשבת. הוא

כותב על ההסכם הקואליציוני של המפד"ל בהצטרפה לממשלה: "ועדת השרים האמורה בסעיף 12 לחוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א-1951, תקיים ישיבותיה באורח סדיר, לא פחות מאשר אחת לחודשיים... הוועדה תמשיך בבדיקה מזוהזת של כל היתרי העבודה שני-תנו בעבר אם אין מקום לצמצם או לבטלם". אני חושב שתנחנו זכאים לפנות מיד לשר הדתות, שהוא חבר בוועדה "אומללה" זו. אני אומר "אומללה" כיוון שוועדה זו לא הוכיחה את עצמה ולא קיימה את התקוות שהיו כאן כאלה שתלו בה. אני חושב שחובת שר הדתות לדרוש את כינוס הוועדה הזאת ולבדוק לא רק את ההיתרים שעומדים לתת, אלא לבדוק גם את ההיתר שניתן כבר על-ידי השר קודם לכן. אבל לא רק הוועדה, אלא גם הממשלה כולה צריכה לתת את דעתה על נושא זה, כי אלפים יהודים בחיפה ועמם רבבות יהודים מבקשים ומתחננים. אחרי שרואים איך זה כואב לרבבות יהודים, אי-אפשר להסתמך על פורמליות של החוק, שאינני יודע איך לכנותו, אם לכנותו חוק שמירת השבת או יותר נכון - חוק חילול השבת.

אני פונה לכל חברי הכנסת, לאו דווקא מן הסיעות הדתיות, שחונכו על שמירת השבת. יעשו בדיקה מה משמעות החוק. ואם משמעות החוק כפי שהיתה, כפי שהוצעה, כפי שהוסברה והוצגה בשעתו, לרסן את חילול-לי השבת, לאן הגענו? איך הגענו למצב ש-440 מפעלים קיבלו בשנת 1970 היתר עבודה בשבת; ש-11,000 עובדים קיבלו היתרי עבודה זמניים? אינני יודע לאן הגענו. זו שמירת שבת במדינה? המצב שאליו הגענו הוא פשוט הכרה על ביטול השבת. אינני רוצה לחזור על מה שאמרתי בשבוע שעבר בדבר החתמת עולי רוסיה על התחייבות לעבוד בשבת. לאחר שאמרתי זאת באו אלי יהודים מרוסיה ואמרו לי: תדע לך שזו המציאות, מוכרחים יהודים לחתום על כך שיעבדו בשבת כגנאי לקבלתם לעבודה, ועושים זאת עוד בלילה. זה דבר חמור. אי-אפשר להתעלם מזה.

אני מבקש ממך, אדוני שר התחבורה. יש לך גם קומונסנס. אם שבת קדשנו היא קודש לכולנו ורוצים שתהיה קדושה לכולנו, איך אפשר לעשות דבר כזה?

אני רוצה לשאול גם את שר הדתות, למרות שאיננו כאן, ואני מצטער שאיננו כאן בשעת דיון שנוגע אליו כחבר הוועדה. אני בעניין הסעיף השני בהסכם הקואליציוני, שגם הוא מוזכר בחוברת של יונה כהן. "היתרי עבודה מיוחדים ומעלה או המשכם יובאו לאישור ועדת השרים הנ"ל". אני פונה לכבוד שר הדתות, יסלח לי, אינני מתכוון להעמיד אותו במצב קשה. המצב קשה לכולנו. אנחנו יודעים איך מסדרים ואיך מתנהגים ומתי ייחסים כלפי ההבטחות לצרכי הדת. אבל האם כינוס את הוועדה? האם קיימו ישיבותיה? ואם לא קיימו את ההסכם הקואליציוני, מה עשו? האם רשאים לעבור לסדר? כזאת לא שמענו. מדי פעם בפעם אנחנו שומעים שוב ושוב על היתרי עבודה בשבת. הותרה הרצועה. מעל במת הכנסת אני פונה אל שר העבודה, ואני מצטער שהיושב-ראש מאיץ בי. שר העבודה צריך לשקול את מתן ההיתרים, ומי כמוהו, כאיש חיפה, יודע מה משמ-

ולמחות, סימן שהדם תוסס. הרי זה כיוון שהלב כואב לראות את חילול השבת, ואנחנו רואים בזה סכנה לקיוו מנו. אם אתה רוצה לדעת מה אמונתי פנימה — אני מאמין, כפי שאמרתי חכמינו, שלא חרבה ירושלים אלא בגלל שחיללו בה את השבת. זו אמונתנו. תתחשבו בנו ותתחשבו באמונה זו שהביאה אותנו עד היום, להחיות מעמד כעם.

אני מבקש מכם, התחשבו בדרישה הזאת. מה זה אשר יהלך מכם, מה זה אשר ימנע מכם להתחשב בבקשה זאת? למה הגענו? שר העבודה, אתה יכול לתרום הרבה. תרום את תרומתך ואל תתן היתר לעבוד בשבת. בשיקולך הרבים הנתונים להכרעתך, יהא גם שיקול זה שיקול רציני מאוד, העולה, עולה בהרבה על הרבה שיקולים אחרים בעניינים אחרים. היעדר נא לדרישתנו. אני פונה לשר התחבורה ומבקש שגם הוא יוותר ושגם השבת לא יחללו את קדושת השבת בחיפה בהקמת מעברים תת-קרקעיים.

2. מניעת חילול שבת בחיפה

לה — שיהיה דיון בממשלה. מה החפזון? למי אצה הדריך?

אינני יכול לעבור לסדר-היום על דברך מעל במה זו לפני שבוע. מה נאמר בחוק שעות עבודה ומנוחה? סעיף 12 לחוק אומר: שר העבודה רשאי להתיר העבדת עובד בשעות המנוחה השבועיות, או בחלק מהם, אם הוא משוכנע שהפסקת העבודה עלולה לפגוע בהגנת המדינה או בבטחון הגוף והנפש, או לפגוע פגיעה רבה בכלכלה, בתהליך עבודה או בסיפוק הצרכים החיוניים לציבור או בחלק ממנו. ואני תמה על שר העבודה שנתן לסעיף ברור כזה פירוש מסולף, מעוות ושרירותי. השר נאחז במלים "פגיעה רבה בכלכלה". כלום החוק מעניק לו בשל כך את הזכות להוציא היתר מתוך שיקול כלכלי. מה דבר מגוחך יותר מזה? שיקול כלכלי? שיקול כלכלי של הפסד כסף? שיקול כלכלי זה של הפסד כסף יש לכל חנווני ולכל בעל מלאכה. שיקול כלכלי של הפסד כסף יש לכל בעל בית-חרושת.

לשר העבודה ידוע יפה — בכל אופן הוא צריך לדעת — מה היתה כוונת המחוקק. כאשר יש דבר שאינו ברור, אנו הולכים אחרי כוונת המחוקק. מדובר היה על מקרים יוצאים מן הכלל שבהם הפסקה מוחלטת של עבודת מכונה משתקת את המפעל לזמן ממושך. אני מפנה את השר לדברי שר העבודה דאז — ראש הממשלה הדיוס — בשעת הבאת החוק. הדברים רשויים מים ב"דברי הכנסת" ובפרוטוקולים של ועדת החוקה, חוק ומשפט, בה נערכו דיונים ממושכים. זוהי חובתך כאשר יש לך ספק בפירוש משמעות החוק. במקרה כזה יש ללכת אחרי כוונת המחוקק. כאן יש דברים ברורים. מה פירוש הדבר — עם כל הכבוד ועם כל הידידות — שאתה עולה על הבמה ואומר שבמקרה זה יש שיקול כלכלי? האם זו היתה כוונת החוק, שיקול כלכלי משום הפסד כסף?

אינני רוצה להיתלות בטענות אחרות, שההפסד איננו הפסד; שאפשר לבצע את העבודה בלילה, שאפשר להפסיק את מהלך הרכבת. שר המשפטים אמר זאת, ואני מוכן לצטט דבר בשם אומרו. אדוני השר, מה עושים

עוד הדבר שיהודים אלה כה מבקשים. כשם שאין רוצים לבטל את נסיעות הרכבת למען גוחותו של אותו ציבור שמשמש בה, כן יש להתחשב ברגשות של היהודים האלה שכואב להם. אני פונה לממלא-מקום שר התחבורה ומבקש ממנו ברחמים. יש הקונה עולמו בשעה אחת. יידע ויעריך.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת את שר התחבורה הקודם, מר עזר וייצמן, ואת התייחסותו הוא לעניין. כאשר חברי הכנסת לודג' פנה פעם ופעמים בנושאים שהיו קשורים לסדרי תעופה של "אל על", עלה השר עזר וייצמן לדוכן והודיע את הודעתו וקיים את הבטחתו. אותו דבר היה גם במקרים רבים אחרים. אני רוצה לבקש שיתייחסו אלינו כאל אזרחים שווים זכויות. תבינו את אשר בלבנו. אתם זכורים, לא שכחתם, את בית אבא וסבא. ואם אתם יודעים מה היא השבת, אתם מבינים מה היא בשבילנו. כואב לנו כאב עמוק. אלמלא היה כואב לנו, לא היינו צועקים. אם יהודים סוגרים את בתי-הכנסת בשבת כדי לצאת לחיפה

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחברי הכנסת רפאל, להצעתו לסדר-היום: מניעת חילולי שבת בחיפה.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אבן גזולה מעל לבי כאשר הבוקר הבטיח לנו, לנציגי סיעתנו, ממלא-מקום שר התחבורה, שר השיכון, כי השבת וביום החג שלאחריה לא יחללו בחיפה את השבת. וכן הובטח לנו כי עד שיקויים הבירור בממשלה, לא תחודש העבודה במעברי הרכבת בחיפה. אני חושב לנכון להביא ידיעה זו מעל במת הכנסת ולהרגיע בכך את נאמני השבת לרבבותיהם במדינת ישראל, שעניינם צופיות לכאן, כי חרדתם לשבת רבה.

אולם יחד עם זאת רב הכאב וצורב העלבון שבשנה ה-24 לעצמאותנו המדינית מתפלשת שבת קדשנו בעפר, כתד היצירה של הרוח הישראלית, והיא מתחננת על קיומה בפני דורסיה ומחללה. שלילי השבת ונאמניה מתרועעים מבעל שדרה אחד לחברו, מתדפקים על דלתותיהם, וכשתדלנים בלתי-קרואים הם מבקשים על נפש השבת, וללא הועיל או בהצלחה מועטת, בהצלחה חלקית, כי לעיתים עושים לנו טובה. ובמקרה הנדון מחללי השבת אינם בעלי מפעלים פרטיים, רודפי רווחים, אוהבי כסף, כי אם רכבת ישראל המוחזקת על-ידי משרד המסים. מבקש ההיתר הוא משרד ממשלתי, ונותן ההיתר הוא משרד ממשלתי אחר. היינו, החילול הפומבי, הגס, ההמוני — הוא על דעת הממשלה, על אחריותה, בביצועה בשמנו, בשם כלנו.

אדוני שר העבודה, מעל במה זו לא בקשות ותחנונים אני משמיע בפניך, אלא דברים על הפרת החוק והתעלמות ממשמעותו האמיתית אני מדבר באזניך. כל הבקשות בעבר לא הועילו. ביקשנו שלא תוציא את ההיתר. הצענו לכם את הוועדה השלמה. מה הקושי בדבר? זה דבר המסעיר אותנו, הכואב לנו, המדאיב לכולנו. למה תכריע על דעת עצמך? למה תיטול אחריות על עצמך? יש ראש ממשלה ויש עוד שר שהם חברים בוועדה זו. ביקשנו — חברינו העלו זאת בממש-

בחודשים האחרונים אני מתדפק על כל דלת ואני מונה לכל מי שיש לו אזניים קשובות ומוזיה שלא יגיעו לריב גדול עם היהדות הדתית. אינני יודע מה המניעים. בשביל מה? בשביל מה להסעיר כל לב יהודי דתי?

העבודה בשבת לפני שבועיים נפסקה משום שהפגנו מאות יהודים; ויפגנו אלפים, כי היהודים הדתיים לא ישלמו עם דבר זה בשום פנים ואופן. זו עבודה מטעם המדינה, שאנו שותפים לה, שאנו חודרים לשמה הטוב, שאנו נאמנים לה. איננו רוצים שממשלת ישראל, המייצגת את מדינת ישראל, תחלל את השבת. בשום פנים ואופן לא. לכן אנו שמחים שברגע האחרון נשמעה הקריאה. אנו פונים אל פועלים עבריים, בשם רבבות פועלים דתיים, שלא יעמיקו את הקרע במחנה העבודה המאוחד. אנו מאוחדים עמם מעבר לכל חילוקי דעות. אנו שייכים למחנה העבודה. ובשם הפועלים הדתיים נפנה אליהם, גם כאשר יהיה היתר, שלא ייצאו לעבודה, כי הדבר פוגע בנו, כי הדבר הוא בנפשו. יש לנו עכשיו הרגעה. אני מקווה שהשכל הישר ינצח.

3. המשך חילול השבת בחיפה

משך שבועות ולהשלים עם פיקוח הנפש, ואיך לא מתאזרים בבת אחת לבצע את העבודה כדי למנוע סכנה ופיקוח נפש מידי. אך אם כבר אפשר להכות — למה לא תבוצע עבודה זו בלילות? גם בשבתות, כשהיא מבוצעת, היא מבוצעת רק שעות מספר במשך היום, ומדינת ישראל עם כוחה הטכנולוגי איננה מוכשרת לבצע עבודה כזאת לאור זרקורים?

כל זה בגלל הזיליול בשבת. עובדה היא — הדרך שבה ניתן היתר העבודה האחרון לעבודה בשבת במעבר זה. זאת מוכיחה ברורות מה רב הזיליול. שר העבודה, ובשמו מזכיר הממשלה, מתחייבים בפני נשיאות הכנסת, שלא יינתן היתר עבודה לשבת מסוימת. אולם השבת זו יוצאים לעבודה. השר מצטדק — ההיתר ניתן ללא ידיעתו. אך נוסף עוד נקודה: כשבאו מפגנים למקום והגיעה המשטרה ורצתה לראות את היתר העבודה, התייבש ביד הנוכחים אין היתר עבודה כלל. כנראה ניתן בעל-פה. מספיק שפקיד אחד יגיד שצריך לעבוד בשבת ואז עובדים בגלוי, למרות ההתמרמרות של הציבור.

מדינת ישראל סובלת חודשים רבים משביתת טכנאי רנטגן; מדינת ישראל סובלת הפסדי ענק משביתות רבות ומשונות של מעוטי יכולת ושל בעלי מרפקים — היא איננה יכולה להרשות לעצמה להפסיק למים ספוגים את מהלך ההרכבת בין חיפה לתל-אביב כדי לשמור על השבת, על קדשה של אומה? וכי לשם זה הוקמה המדינה? יש כאן לא פחות ולא יותר מאשר זיליול חמור בקדושת השבת, בתורה, זיליול חמור ברגשות של חלק נכבד מהאוכלוסייה, התעללות בציבור שומרי שבת על-ידי מתן היתר עבודה המונעים מהם להיות אזרחים שווים-זכויות במדינתם הם. אנו דורשים להפסיק פעם אחת ולתמיד אותו זיליול בשבת.

אנו עומדים ימים ספורים לפני חג השבועות, חג מתן תורה. זהו חג שבו חנה עם ישראל כאיש אחד בלב אחד מול ההר ושמע שם מפי הגבורה צו תביעה: שמור את יום השבת לקדשו; זכור את יום השבת לקדשו. אל נחלל ואל נבזה תורה זו מסיני. נשמור על השבת — והשבת תשמור עלינו.

במדינות שיש בהן רכבת באמת, לא כמו אצלנו; בהן יש רכבת שהיא גורם בתחבורה, רכבת מכניסה רווחים? מה עושים בצרפת שבה הרכבת מהלכת שבעה ימים בשבוע, וגם שם יש צורך להתקין מעברים תת-קרקעיים? שם מהלכת הרכבת עשרים וארבע שעות ביממה, לא כמו אצלנו, שהיא מהלכת ריקה או ריקה למחצה אפילו בשעות היום? בצרפת, כאשר יש צורך להפסיק מהלך הרכבת, אין מפסיקים? איזה נימוק הוא זה בכלל?

אני חושב שהטענה העיקרית היא באמת נגד שר התחבורה על שהוא מבקש היתר. לא הייתי עולה לטעון נגד שר העבודה אלמלא היה מפרש כך את החוק, כי אסור לנו לשחוק ולהשלים עם פירוש זה. אם השר מפירש כך יוציא היתר, יפעל בניגוד לחוק ורוחו. אנו מבקשים שיעניין חמור כזה יביאו בפני הוועדה כולה. הדבר נקבע בקווי היסוד של הממשלה. הוא נקבע בהסכם הקואליציוני. וההסכם הקואליציוני אינו דבר שבמחיתרת. הוא צורך ל"דברי הכנסת", על מנת שיקויים. ושם נאמר שייבדקו היתרי העבודה על מנת לצמצם אותם.

היו"ר מ. ביבי:

באותו נושא — הצעה לסדר-היום לחבר-הכנסת כהנא.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. רבותי, לא אבוא לספר שבת מה היא. נדמה לי כי אין יהודי אשר בעומק נשמתו אינו יודע מה היא השבת; ושבת זו, בעונותינו כי רבו, נרמסת בריש גלי בארץ הקודש, בארץ ישראל, בתקופה שבה זכה עמנו לנסים ולנפלאות ולקיבוץ גלויות ולהקמת מדינתו. שבת זו שמרה על עם ישראל ואלה השומרים אמונים לעם יותר מכולם — שומרים גם על השבת. אלה אשר שומרים על השבת שומרים גם על מהותם וייחודם, על בנייהם ובנותיהם לעם היהודי. ואלה הם אף הראשונים לעלות ארצה. כי 50% של העולים בתקופות האחרונות הם מבתי שומרי שבת. לא תנועות חלוציות הצליחו להפית רצון לעלייה בראש וראשונה, כעדות אנשים הקרובים לכך, אלא חינוך דתי מסורתי, חינוך לשמירת הדת.

ובמדינת ישראל נרמסת השבת בריש גלי. היתרי עבודה מנשלים ממקומות עבודה חלק נכבד מאזרחי מדינה זו וחלק נכבד מאלה שהם אזרחים פוטנציאליים של המדינה. נזק בל-ישוער נגרם לעם ולמדינה — שלא לדבר על הבעיה העקרונית של שמירת שבת שאנו מצויים בה מפי הגבורה — על-ידי חילולי שבת אלה, היוצרים אפליה בין אזרח לאזרח, הבאים להקים במדינה שני סוגי אזרחים. דבר זה מוכרח לתת אותותיו ולהתקדם בנו כולנו, חלילה.

והנה חילול שבת המבוצע על-ידי המדינה, לצערנו הרב. יש צורך בהקמת מעבר להולכי-רגל ליד פסי רכבת — עבודה זו מבצעים בריש גלי בשבת ומנומקים זאת בטעמים כלכליים, בכך שייצרכו להפסיק את ההרכבת למספר שעות או ימים אם יבצעו עבודה — בימות החול. עם זאת, מספרים לנו שהכרחי לבצע מעבר זה בגלל פיקוח נפש. ואני תם ולא אדע איך יכולים שבועות רבים להכות, לבצע עבודה רק פעם בשבוע

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אנסה לחזור על כמה נקודות שעליהן עמדתי בפעם הקודמת — נדמה לי שזה היה רק לפני שבוע — וזאת ברוח הטובה ביותר. חברי הכנסת הנכבדים, בשבוע שעבר הודעתי בשמה של ממשלת ישראל — הוזהר בהחלט עם דעותי — שהממשלה מעוניינת מאוד להקפיד על יום המנוחה השבועי במדינת ישראל שהוא יום השבת. כולנו מעוניינים ביום בכך. הממשלה מעוניינת בכך, העובדים מעוניינים בכך, המעסיקים מעוניינים בכך, ושר העבודה חייב להקפיד על כך לטובת הציבור ולטובת המדינה. זאת אנו עושים במיטב הבנתנו ולפי מיטב שיקולנו ובהתאם לחוק.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

זה ממש יפה ונהדר. אולי תסיים בזה את נאומך?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

יפה מאוד, אבל אינני יכול.

אשר לחוק, חבר-הכנסת רפאל קרא אותו ואין לי להוסיף עליו.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

דרכי ציון אבלות.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לא תמיד.

על החוק הזה ממונה שר העבודה, אשר נשבע בפני הכנסת כי ישמור על החוק. כמובן יכולים להיות חילוקי דעות על פירושים. מה עושים במקרה כזה? — או שמנסים לשנות את החוק או שפונים לבית-המשפט הגבוה לצדק. כך נוהגים בממשל תקין. בשביל זה קיים בית-המשפט הגבוה לצדק. ייתכן שאני טועה, ייתכן שאני מפרש את הדברים פירוש לא נכון. מה עושים במקרים כאלה? מה עושים אזרחים, לא רק חברי כנסת, אשר לדעתם השר הממונה על ביצוע החוק אינו מפרש אותו נכונה? האם אין דרך אחרת מלבד להפגין? פונים לבית-המשפט הגבוה לצדק.

אולם אינני רוצה להסתתר מאחורי טיעון זה. רצוני לומר לחבר-הכנסת רפאל — שוב ברוח טובה — כי כאשר קיבלתי את החוק הזה וקראתי אותו, פירשתי אותו כפי שאני מפרש אותו; אבל לא רק זה, אלא הסתמכתי על עובדות קיימות. ייתכן — אם אתה חושב שהפירוש שלי, שאם יפסיקו את תנועת הרכבות מה צפון לדרום תהיה בכך פגיעה בהליך התקין, כפי שכתוב בחוק, אני יכול לחשוב אם יש או אם אין תקדים לכך. זה תלוי בשיקול דעתי, אבל התברר לי, ושאלתי ואיש לא הכחיש זאת, כי במשך שנים רבות נתנו היתר כללי לרכבת, המעסיקה כ-80 איש מדי שבת בשבת.

טובה סנהדראי (מפד"ל):

אדוני השר, זה היה לפני הבאת החוק, והחוק היה מוכרח לשנות זאת.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

יכול להיות, אבל כפי שידוע לי זה לא היה לפני קבלת החוק.

כאשר פנו אלינו ממשרד התחבורה לתת להם היתר — משום שאם לא ניתן להם היתר, יצטרכו להפסיק את הרכבת מהצפון לדרום — הרי באותו יום, באותה שבת, עובדים יהודים בהתלפת פסים. אינני צריך איפוא לחפש פירוש. הפירוש שלי איננו מסולף; אין הוא פירוש שאני המצאתי אותו. פירוש זה הוא נחלת שרי העבודה שקדמו לי. הם נתנו את הפירוש — ולא אומר שאינם צודקים. אני מסתמך על עובדה קיימת — ולכן החוק הוא לצדי. החוק חייב אותי לנהוג כך.

והדבר השלישי, חברי הכנסת הנכבדים, חזרתי ואמרתי: אם אדם פרטי, אם מפעל פרטי, פונה אלי ומבקש היתר, הרי המפקח הראשי, הממונה על החוק הזה — ואני חוזר ומדגיש שאין לנו עניין לתת היתרים לעבוד בשבת — שולח מפקחים הבודקים, ובודקים היטב. אולם כאן יש לנו עניין עם משרד ממשלתי, והרכבת היא רכבת ישראל, הכפופה לשר התחבורה, ואין לשר התחבורה עניין אחר מאשר לבצע מדיניותה של הממשלה, שחבר-הכנסת לורנץ כל כך התלהב ממנה; וזה נכון. כאשר נציג משרד התחבורה פנה לנציג משרד העבודה, שוב חזר הממונה, המפקח, ובדק ונתן את ההיתר.

רבותי חברי הכנסת הנכבדים, שמעתי מה שהודיע חבר-הכנסת רפאל. הרי שר העבודה איננו פונה למע"סיקים ממשלתיים ופרטיים ומבקש מהם לבקש היתרים בשבת, או מציע להם היתרים לעבוד בשבת. נהפוך הוא: כאשר פונים אלינו, אנחנו בודקים ונמנעים עד כמה שאפשר מלהוציא היתרים. אם משרד התחבורה לא יפנה אלינו ולא יקבש מאתנו, הרי אנו בוודאי שלא נציע. ולכן חזרתי והדגשתי את שלוש הנקודות הללו.

הואיל ובשבוע שעבר העברנו את הצעתה של חברת-הכנסת סנהדראי לוועדת העבודה; הואיל וההצעות של שלושת המציעים היום הן הצעות דומות, אני מציע שהצעות אלה יצורפו להצעה הקודמת, של חברת-הכנסת סנהדראי, ושהן תתבררנה בוועדת העבודה.

היו"ר מ. ביבי:

אני שואל את המציעים האם הם מסכימים להצעה להעביר את הצעותיהם לוועדת העבודה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני מסכים.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אני מסכים.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אני מסכים.

היו"ר מ. ביבי:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את שלוש ההצעות לסדר-היום לוועדת העבודה.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת העבודה

נתקבלה.

היו"ר מ. ביבי:

הישיבה הבאה — ביום שני הבא, בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קפ"ו-קפ"ח

- א. שאילתות.
- ב. הודעת הממשלה על מינוי סגן שר, בהתאם לסעיף 34 לחוק יסוד: הממשלה.
- ג. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 7), תשל"א-1971.
- ד. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 9), תשל"א-1971.
- ה. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור עור תשלום חובה) (תיקון מס' 10), תשל"א-1971.
- ו. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחור-רות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 100), תשל"א-1971.
- ז. חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 2), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה) - תשובת השר.
- ח. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 12) (מבקר העיריה), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה) - הצעת חבר-הכנסת י. תמיר.
- ט. חוק לתיקון דיני העונשין (דרכי ענישה) (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה) - הצעת חבר-הכנסת י. ארידור.
- י. חוק יד יצחק בן-צבי (תיקון), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות חוץ) (תיקון מס' 4), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק הנוקמים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 2), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק החניכות (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעות לסדר-היום.
- יז. חוק ההגבלים העסקיים (תיקון מס' 3), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק רשות הגמלים (תיקון), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק התיכונן והבנייה (תיקון מס' 2), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק לימוד חובה (הוראת שעה), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 7), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- כג. התערעורת ביחסי העבודה; גל השביתות בשירותים חיוניים (הצעות חברי-הכנסת מ. אביזוהר וג. האוז-נר).
- כד. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק שיפוט בתי דין יהודים קראים (נישואין וגירו-שין), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה) - המשך הדיון ותשובת השר.
- כו. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק לטיפול בחולי נפש (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעת סיעת רק"ח להביע אי-אמון לממשלה.
- לא. הודעת הממשלה על קביעת ממלא-מקום לראש הממשלה, לפי סעיף 40(א) (1) לחוק יסוד: הממ-שלה.
- לב. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 4), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קפ"ו-קפ"ח

201. ח. קורפו (גח"ל): יומות הפוגעות במעמד ירושלים כבירת ישראל.
202. א. גולדשטיין (גח"ל): חובת הדאגה למ-קומות חנייה.
203. ק. כהנא (פועלי אגודת ישראל): רישום לא-יהודים כיהודים.
204. מ. פרוש (אגודת ישראל): רישום שאינם יהו-דים כיהודים.
205. ז. שובל (הרשימה הממלכתית): התעוררותן של בעיות עירוניות ובין-עירוניות דחופות לרגל הפעלתם של מטוסי ג'מבו.
206. מ. פרוש (אגודת ישראל): היתר עבודה בשבת פרשת במדבר להתקנת מעבר תת-קרקעי לרכבת בחיפה.
207. י. רפאל (מפד"ל): מניעת חילולי שבת בחיפה.
208. ק. כהנא (פועלי אגודת ישראל): המשך חילולי השבת בחיפה.

ג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח-1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון

מס' 7), תשל"א-1971², שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח-1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון

מס' 9), תשל"א-1971³, שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח-1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון

מס' 10), תשל"א-1971⁴, שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושי-רותים), תשי"ב-1952⁵, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949⁶, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים)

(הטלת מס ושיעור) (תיקון מס' 100), תשל"א-1971⁷, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

ז. הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 4), תשל"א-1971

1. תיקון סעיף 28 בסעיף 28 לחוק בתי המשפט, תשי"ז-1957⁸, בפסקה (2), במקום "שלושת אלפים לירות" יבוא "עשרת אלפים לירות".
2. תחילה תחילתו של חוק זה מיום ח' בתמוז תשל"א 1) ביולי 1971).
3. הוראת מעבר עניין שחוק זה מוסיף לסמכותו של בית משפט השלום וערב תחילת חוק זה היה תלוי ועומד בבית-משפט מחוזי והוחל בו בשמיעת עדים, יוסיף בית-המשפט המחוזי, על אף האמור בסעיף 1, לדון בו; לא הוחל בשמיעת עדים, יועבר העניין לבית משפט שלום לפי תקנות שיתקין שר המשפטים.

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"א, עמ' 49.
² ק"ת תשל"א, שיעורי מק"ח 10, עמ' 790.
³ ק"ת תשל"א, שיעורי מק"ח 12, עמ' 795.
⁴ ק"ת תשל"א, שיעורי מק"ח 12, עמ' 796.
⁵ ס"ח תשי"ב, עמ' 344; תשכ"ב, עמ' 44.
⁶ ס"ח תשי"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.
⁷ ק"ת תשל"א, שיעורי מק"ח 14, עמ' 810.
⁸ ס"ח תשי"ז, עמ' 148; תשכ"ב, עמ' 24; תשכ"ד, עמ' 66; תשכ"ז, עמ' 132.

סיכום הישיבות

ישיבה קפ"ו (כ"ט באייר תשל"א – 24 במאי 1971)
היו"ר – ר. ברקת; י. נבון.

א. יושב-ראש הכנסת ר. ברקת אמר דברי הספד לקונסול ישראל בתורכיה אפרים אלרם ז"ל.

ב. מ. וילנר הגיש הצעה להביע אי-אמון לממשלה. שר-המשטרה ש. הלל השיב להצעה. י. נחושתן, ש. לוי, י. בן-מאיר (רוזנברג), ש. לורנץ, ג. אליעד, מ. אביזוהר, ק. כהנא, א. אבנרי, א. שוסטק ומ. סנה מסרו הודעות. הוחלט: לא לקבל את ההצעה.

ג. י. ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

ד. י. ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת להעביר שתי הצעות חוק לוועדות המתאימות.

ה. שר-המשפטים י. ש. שפירא מסר הודעה בשם הממשלה על קביעת ממלא-מקום לראש הממשלה.

ו. שר-הבריאות ו. שם-טוב מסר הודעה בשם הממשלה על מינוי חבר-הכנסת ע. זוועבי כסגן שר הבריאות.

ז. מ. עופר (בשם ועדת הכספים) הביא החלטות בדבר אישור הוראות בצווי שעת-חירום (שיעור תש"ז לומי חובה) (תיקונים מס' 7, 9, 10), תשל"א – 1971; בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 100), תשל"א – 1971. הוחלט: לקבל את ההחלטות.

ח. י. תמיר הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 12) (מבקר העיריה), תשל"א – 1971. בוויכוח השתתפו: י. נחושתן, י. יפרת, מ. סורקיס, ג. אליעד, ש. לורנץ, א. אנקוריון. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הפנים.

ט. י. ארידור הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון דיני העונשין (דרכי ענישה) (תיקון), תשל"א – 1971. בוויכוח השתתפו: א. אנקוריון, ד. מילמן. י. ארידור השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

א. אבנרי מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.

י. סגן מזכיר הכנסת ק. ארן הודיעה על המסמכים שהונחו על שולחן כנסת.

ישיבה קפ"ז (א' בסיון תשל"א – 25 במאי 1971)

היו"ר – צ. צימרמן; ט. סנהדראי.

א. שר-הפיתוח ח. גבתי השיב על שאלתה של חבר-הכנסת י. תמיר.

שר-החקלאות ח. גבתי השיב על 8 שאלות של חברי הכנסת: ז. המר, ת. טובי, א. כץ, ש. ארבל-אלמוזליני, ש. י. גרוס, א. שוסטק.

שר-התחבורה ש. פרס השיב על 2 שאלות של חברי הכנסת: מ. אביזוהר, ד. זכין.

ב. שר-המשפטים י. ש. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות חוץ) (תיקון מס' 4), תשל"א – 1971. בוויכוח השתתפו: י. נחושתן, י. הורביץ, י. בן-מאיר (רוזנברג), ב. הלוי, ג. האוזנר, ר. ארזי, א. אנקוריון, ש. תמיר, א. אבנרי. שר המשפטים השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ג. שר-המשפטים י. ש. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א – 1971. בוויכוח השתתפו: ד. מילמן, מ. נסים, ר. ארזי, א. מלמד, א. אנקוריון, ש. תמיר. שר המשפטים השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ישיבה קפ"ח (ב' בסיון תשל"א – 26 במאי 1971)

היו"ר – ב. צ. קשת; מ. ביבי.

א. שר-הפנים י. בורג השיב על 3 שאלות של חברי הכנסת: א. חביבי, י. תמיר, מ. אביזוהר.

שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב על 3 שאלות של חברי הכנסת: מ. ידיד, מ. סנה, ז. המר.

ב. א. אנקוריון (בשם יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת להעביר לוועדת העבודה את הדיון בהצעת חוק המזונות (הבטחת תשלום), תשל"א – 1971.

ג. ח. קורפו הגיש הצעה לסדר-היום בדבר יזמות הפוגעות במעמד ירושלים כבירת ישראל. שר-החוץ א. אבן השיב להצעה. ש. תמיר הציג להעביר את העניין לוועדה.

הוחלט: להסיר את העניין מסדר-היום.

י. גולדשמידט ומ. פרוש מסרו הודעות בדבר הימנעות סיעותיהם מהצבעה.

שר-החוץ א. אבן השיב לדברי חבר-הכנסת מ. פרוש.

ד. א. גולדשטיין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר חובת הדאגה למקומות חגיגה. שר-הפנים י. בורג השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הפנים.

ה. ק. כהנא ומ. פרוש הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר רישום לא-יהודים כיהודים. שר-הפנים

י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט)
הביא לקריאה שנייה חוק בתי המשפט (תיקון מס'
4), תשל"א-1971.

הוחלט: לקבל את החוק.

מ. פרוש, י. רפאל וק. כהנא הגישו הצעות (גפר-
דות) לסדר-היום בדבר מניעת חילולי שבת בחיפה.
שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב להצעות.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת העבודה.

י. בורג השיב להצעות. י. הורביץ הציע להסיר את
העניין מסדר-היום.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הפנים.

ז. שובל הגיש הצעה לסדר-היום בדבר התעוררותן
של בעיות עירוניות ובין-עירוניות דחופות לרגל הפ-
עלתם של מטוסי ג'מבו. שר-הפנים י. בורג השיב
להצעה.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הפנים.

